

Katkılarıyla
With the contributions of

İşbirliğiyle
In collaboration with

İletişim ve Teknoloji Sponsoru
Communication & Technology Sponsor

SABANCI ÜNİVERSİTESİ SAKIP SABANCI MÜZESİ

15 YIL

SELİM TURAN

TEZ – ANTİTEZ – SENTEZ

THESIS – ANTITHESIS – SYNTHESIS

Selim Turan. Tez-Antitez-Sentez
SÜ Sakıp Sabancı Müzesi
30 Mayıs - 13 Ağustos 2017

Selim Turan. Thesis-Antithesis-Synthesis
SU Sakıp Sabancı Museum
May 30 - August 13, 2017

ISBN: 978-605-9178-92-1

SERGİ KONSEPTİ / EXHIBITION CONCEPT
Dr. Nazan Ölçer
Sakıp Sabancı Müzesi Müdürü /
Sakıp Sabancı Museum Director

KÜRATÖR / CURATOR
Dr. Necmi Sönmez

SERGİ / EXHIBITION

Sergi Yönetimi / Exhibition Management
Hüma Arslaner
Sergiler Yöneticisi / Exhibitions Manager

Nazlı Beşer
Sergiler Sorumlusu / Exhibitions Specialist

Bahar Ahu Sağın
Sergiler Sorumlusu / Exhibitions Specialist

Konservasyon / Conservation
Nurçin Kural Özgörüş
Konservasyon Laboratuarı Yöneticisi /
Conservation Laboratory Manager

Filiz Kuvvetli
Resim Konservasyonu Uzmanı /
Painting Conservation Specialist

Basın ve Halkla İlişkiler /
Press and
Public Relations
Hande Erkent Yıldız
Pazarlama ve İletişim Sorumlusu /
Marketing and Communications Specialist

Meltem Erkaan Atalan
Urban İletişim

Arşiv / Archives
Osman Serhat Karaman
Arşiv Sorumlusu / Archives Specialist

Teknolojik Koordinasyon /
Technological Coordination
Rind Devran Tukan
Bilgi Teknolojisi Sorumlusu / Information
Technology Specialist

Teknik Uygulama / Technical Application
Yahya Ulusal Kuş
Abbas Kılıç
Seyfettin Vıcıl
Mustafa Sıra
Bülent Turan
Emre Macit

Bilgilendirme Tasarımı /
Information Design
Gözde Oral
Birebir Tasarım Çözümleri Ltd.

Tasarım Uygulama / Design Application
Emin Petek

Genel Koordinasyon / General Coordination
Bülent Bankacı
Genel Sekreter / Secretary General

Mali Koordinasyon / Financial Coordination
Aytekin Aşlı
İdari ve Mali İşler Yöneticisi / Administrative
Affairs and Accounting Manager

Genel Lojistik ve Ağırlama Koordinasyonu /
General Logistics and Hospitality
Berna Koçak

Etkinlikler / Events
Ferda Baltacı
Eğitim Sorumlusu / Training Specialist

Eğitim Programları / Education Programs
Söz Danışmanlık

Ürün Tasarımı / Product Design
Bige Ökten
Tasarımcı / Designer

İdari İşler / Administrative Affairs
Atilla Taşyaran
Güvenlik ve İdari İşler Sorumlusu / Security and
Administrative Affairs Specialist

Taşıma / Transportation
SIMURG FineArt & Int'l Logistics

Sigorta / Insurance
AKsigorta

Güvenlik / Security
Group 4

Temizlik / Cleaning Services
Özenç Temizlik Hizmetleri

Baskı Uygulamaları / Print Production
Ora Tanıtım Hizmetleri Ltd.

Katkıları için teşekkürler /
Acknowledgements
Su Asaad
Çağlar Karakuş
Umut Durmuş
Salim Yalçın
Galeri Çerçeve
Alakuş Yapı
Yalçın Ahşap

İstanbul Üniversitesi Onur Komitesi /
Istanbul University Board of Honour
Prof. Dr. Mahmut Ak
Rektör / Rector

Metin Küçük
Genel Sekreter / Secretary General

İstanbul Üniversitesi Sergi Düzenleme
Komitesi / Istanbul University Exhibition
Board
Figen Cihan
Genel Sekreter Yardımcısı / Deputy Secretary
General

Prof. Dr. Ergün Yolcu
Rektör Danışmanı, Basın ve Halkla
İlişkiler Müdürü / Rectorate Advisor,
Press and Public Relations Manager

Yrd. Doç. Dr. Güner Sağır
MÜZEYUM Müdürü / MÜZEYUM Manager

Yrd. Doç. Dr. Gülder Emre
MÜZEYUM Müdür Yardımcısı / MÜZEYUM
Assistant Manager

Prof. Dr. Şevket Dönmez
Güzel Sanatlar Bölüm Başkanı / Head of the Fine
Arts Department

Dr. Füsun Deniz Özden
Hidayet Arslan
Filiz Bozan

İstanbul Üniversitesi Sekreteryası /
Istanbul University Secretariat
Pınar Durgun
Neşe Şirinoğlu
Jale Özcan
Sibel Küçük
Sakine Şimşek
İbrahim Demir
Ali Nergis

Ödünç eser veren özel koleksiyonlar /
Lender private collections
Ceyda-Ünal Göğüş
Öner Kocabeyoğlu

Özel teşekkürler / Special thanks
Şahika Turan
Veysel Uğurlu

Görsel ve belgesel telifleri / Image and
documentary credits
Feyzaver Alpsar Arşivi
Necmi Sönmez Arşivi
Mümtaz Yener Arşivi
Osman Necmi Gürmen Arşivi
Güneş Karabuda
Nicole Lala
Charles Baer

KATALOG / CATALOGUE

Koordinasyon / Coordination
Çağatay Anadol
Kitap Yayınevi Ltd.

Editörler / Editors
Ayşen Anadol
Erman Ata Uncu

Çeviri / Translation
Mary Işın
Merete Çakmak
Orçun Türkay

Tasarım / Design
Gözde Oral
Birebir Tasarım Çözümleri Ltd.

Fotoğraflar / Photographs
Hadiye Cangökçe

Baskı ve Cilt / Printing and Binding
Mas Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.
Hamidiye Mahallesi
Soğuksu Caddesi No. 3
Kağıthane / İstanbul
Tel: +90 212 294 10 00
kitap@masmat.com.tr
Sertifika / Certificate No. 12055

7 **ÖNSÖZLER**
PREFACES
DR. NAZAN ÖLÇER
PROF. DR. MAHMUT AK

15 **GÖRÜNENİN ÖTESİ**
Selim Turan'ın "Tez-Antitez-Sentez"e Dayalı Sanat Serüveni
BEYOND THE VISIBLE
An Art Quest Based on Selim Turan's 'Thesis-Antithesis-Synthesis'
DR. NECMİ SÖNMEZ

27 **İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ SELİM TURAN KOLEKSİYONU'NDAN SEÇİLMİŞ ESERLER**
SELECTED WORKS FROM ISTANBUL UNIVERSITY SELİM TURAN COLLECTION

53 **KRONOLOJİ**
CHRONOLOGY

Paris, 1947. Fotoğraf: Charles Baer.
Paris, 1947. Photo: Charles Baer.

ÖNSÖZ
PREFACE

DR. NAZAN ÖLÇER
SÜ Sakıp Sabancı Müzesi Müdürü
SU Sakıp Sabancı Museum Director

Modern Türk resim sanatında özel bir yeri olan Selim Turan'ı müzemizde ağırlayabilmemizi, İstanbul Üniversitesi ile Sabancı Üniversitesi arasında imzalanan bir işbirliği protokolüne borçluyuz.

Sanatçının vefatından sonra eşi Şahika Turan'ın İstanbul Üniversitesi'ne bağışladığı eserleri, daha önce benzer bir bağışla gelen Feyhaman Duran Koleksiyonu gibi İstanbul Üniversitesi'nin tarihi merkez binasında korunup sergilenmekteydi. Daha sonra, tarihi yapıda başlayacak geniş kapsamlı bir onarım projesi, bu koleksiyonların onarım süresince güvenle muhafaza edilecekleri yer arayışını gündeme getirdi. İstanbul Üniversitesi Koleksiyonu'ndan eser ödünç alma talebimizin bu arayış sürecine rastlayışı, sonuçta iki üniversite arasında bir anlaşmaya yol açtı ve imzalanan protokol uyarınca her iki koleksiyon Sakıp Sabancı Müzesi'ne nakledildi.

12 Ocak 2017 tarihinde açtığımız "Feyhaman Duran. İki Dünya Arasında" başlıklı sergimiz müzemize büyük bir onurla birlikte büyük de sorumluluk getiren ev sahipliğimizin ilk ürünü olmuştu. Şimdi ise, onu izleyen ikinci, "Selim Turan. Tez-Antitez-Sentez" başlıklı sergimizi sanat dünyasıyla paylaşmaktan kıvanç duyuyoruz.

Eserleriyle müzemizin önce depo, sonra da sergi alanlarına konuk gelen iki sanatçının farklı dünyalarını, yaşamlarının birbirine benzer ve ayrışan yönlerini sergi ve katalog çalışmaları sırasında bir kez daha yakından gördük.

Her ikisi de aynı okulda, Galatasaray Lisesi'nde eğitim almış, Fransa'da bulunmuş ve kendileri gibi sanatçı olan kişileri eş olarak seçip onlarla bir ömrü paylaşmışlardı. Ama yaşam yolları birbirinden çok farklı seyretmişti.

Feyhaman Duran'dan bir kuşak sonra, 1915'te doğan Selim Turan, anne ve babasını erken yaşta kaybeden Feyhaman'ın aksine, çocukluğu ve gençliği boyunca kardeşleriyle birlikte seçkin bir çevrede, pek çok dilin bir arada konuşulduğu, dünyanın farklı köşelerinden gelen konukların eksik olmadığı büyük konaklarda yaşamış; yalnızca üniversite hocası olmayıp, dönemin siyaset ve fikir dünyasında da büyük rol oynamış babası Hüseyinzade Ali Bey'in hayat

A protocol of cooperation signed between Istanbul University and Sabancı University has enabled us to host this exhibition of works by Selim Turan, who holds a special place in modern Turkish art.

Following the artist's death his wife Şahika Turan donated the works in her possession to Istanbul University and these, like the Feyhaman Duran collection that was similarly donated, were originally kept and exhibited in Istanbul University's historic main building. However, when this building was earmarked for a major restoration project, the problem arose of finding a secure temporary home for these collections. By coincidence our request to borrow works from the Istanbul University Art Collection was made at this time, leading to an agreement between the two universities, according to which both collections were moved to Sakıp Sabancı Museum.

The 'Feyhaman Duran. Between Two Worlds' exhibition that opened on 12 January 2017 was both a great honour and responsibility for our museum. This was the first fruit of our custodianship and it is now followed by the second, an exhibition entitled 'Selim Turan. Thesis-Antithesis-Synthesis', which we are proud to share with the art world.

In the course of preparing the exhibition and catalogue we once again perceived the similarities and dissimilarities between the art and lives of these two artists, whose works were first placed in our museum stores and later displayed in our galleries.

Both studied at Galatasaray Lycée, both lived for a time in France, and chose artists as their spouses sharing their whole life with them. But their paths of life lead them to very different directions.

Selim Turan was born in 1915, one generation after Feyhaman Duran. Unlike the latter, who lost his mother and father at an early age, Selim enjoyed a privileged upbringing with his siblings, living in large mansions in which many languages were spoken and visitors from different corners of the world were constantly welcomed; never deprived of the guidance of his father

rehberliğinden şüphesiz mahrum kalmamıştı. Galatasaray Lisesi'ndeki tahsili sonrası onu Güzel Sanatlar Akademisi'ne yönlendiren, kendisi de resim yapan babasıydı.

Hem Doğu hem de Batı kültürünün yaşanıp özümsendiği, tasavvufi ve dini sohbetlerin önem taşıdığı, İslam sanatının büyük ustalarının yakın aile dostu olduğu bir ev ve ortam, Selim Turan'ın erken yaştan itibaren düşüncelerini biçimlediği gibi, şüphesiz sanatını da etkileyecekti.

Akademi'de önce Feyhaman Duran'ın da aralarında olduğu 1914 Kuşağı'na mensup hocaların öğrencisi olan Selim Turan, daha sonra Akademi'nin resim bölümünün başına geçmek üzere davet edilen Fransız Léopold Lévy'nin yanında yetişti; mesleki gelişmesinde Akademi'ye modern sanatın rüzgarını getiren bu hocanın önemli rolü oldu. O da, diğer ressamlar gibi, Yurt Gezileri projesi kapsamında Anadolu'ya gönderildi; gittiği Muğla, Bodrum ve Fethiye'de yaptığı eserlerle Devlet Resim Sergileri'ne katıldı, birincilik ödülleriyle onurlandırıldı.

Hayatını birleştirdiği, kendisi gibi köklü ve aydın bir aileye mensup olan seramik sanatçısı Şahika Arutay ile ömrü boyunca yaşayıp birlikte üretecekleri bir yaşam kurdular. Selim'in bursuyla beraberce gittikleri Paris ise, onlar için yalnızca yeni bir yaşam değil, uzun yıllar yaşayacakları adeta yeni bir vatan, Selim Turan'ın sanat üretimi için ise bir yol kavşağı olacaktı.

Dahil olduğu sanat akımları, içinde yer aldığı ortam ve kurduğu mesleki ilişkilerle Paris'teki sanat çevrelerinde dikkat çekti; jürili grup sergilerinde yer aldı, kişisel sergiler açtı. Aynı dönemlerde Paris'te yaşayan Türk sanatçıların da katıldığı farklı sanat etkinliklerinde bulundu, kent planlamacıları ve mimarlarla ortak çalışmalar yaptı, duvar resimleri ve heykeller ile kamusal alan düzenlemelerine katıldı.

Yaşamının son diliminde gitgide daha sık geldiği Türkiye'de yeni alanları keşfe koyuldu, yerel efsaneler izinde pagan inançlar ve mecazlar âlemine daldı, hareketli heykelleriyle adeta farklı bir tasavvuf dünyası yarattı.

Bugün Selim Turan'ın yaşamını bu sergi çerçevesinde incelerken, modern Avrupa sanatının pek çok büyük isminin yakın çevresinde yer aldığı, onunla birlikte çalıştığı bu mütevazı, içedönük, adeta bir derviş edasındaki suskun sanatçıyı tanımanın, ancak sanatı ve eserleri aracılığıyla mümkün olduğunu görmekteyiz.

Sergimizin belkemiğini oluşturan koleksiyon, sanatçının farklı evrelerini yansıtan, değişik yıl ve koşullarda üretilmiş, Şahika Turan tarafından çoğu Paris'teki ev-atölyeden getirilip İstanbul Üniversitesi'ne bağışlanan eserlerden meydana geliyor.

Bu sergi için sanatçının eşi Şahika Turan ile bir araya geldiğimiz zaman, onun bu sergi için ne denli heyecan duyduğunu görmek, bizler için büyük bir güç kaynağı ve sorumluluk oldu. Sergiyi görebilmesini umut ediyor ve bizlere güven duyduğu için kendisine minnetimizi ifade ediyoruz.

Değerli sanat tarihçisi Dr. Necmi Sönmez ile iki yıl önce bu serginin küratörlüğünü üstlenmesi ricasıyla toplantı yapmıştık: Araya giren başka projeler ve onun yoğun takvimine rağmen, bu sergiyi bugün gerçekleştirebilmiş olmaktan büyük mutluluk duyuyorum. Selim Turan'ı yakından tanımış, farklı evrelerini incelemiş

Hüseyinzade Ali Bey, who was not just a university lecturer but also played a leading role in the political and intellectual world of the period. As a result, like his siblings, he learned foreign languages from a young age. After graduating from Galatasaray Lycée he was encouraged to enter the Academy of Fine Arts by his father, who also painted.

Life in a home and milieu in which Eastern and Western cultures were experienced and embraced, conversation about mysticism and religion was valued, and leading masters of Islamic arts were close family friends, shaped Selim Turan's ideas from an early age and undoubtedly influenced his art.

At the Academy Selim Turan first studied under Feyhaman Duran and other teachers who belonged to the 1914 Generation, and later under the French artist Léopold Lévy, who was appointed as head of the Department of Painting at the Academy. Like other painters, Selim Turan was sent to Anatolia as part of the Nationwide Journeys project, and the paintings he made in Bodrum and Fethiye in the southwestern province of Muğla were exhibited at the State Painting Exhibitions, where he won first prizes.

He and his wife, the ceramic artist Şahika Arutay, who like himself belonged to an intellectual family of long standing, spent their long married life producing art together. When Turan won a scholarship they both went to Paris, where they were to live for many years and became their second home. For Selim Turan, Paris was to become the start of a new direction in his art.

Turan attracted notice in Paris art circles through the art movements and milieu to which he belonged and his relationships with fellow artists. He was closely acquainted with many of the great names of modern European art and worked with some of them. His work was selected for group exhibitions and he held one-person exhibitions. He participated in art events together with other Turkish artists living in Paris and engaged in joint projects with city planners and architects, producing murals and sculptures for public places.

During the last part of his life he paid increasingly frequent visits to Turkey, where he set about exploring new areas. In tracing local legends he became deeply interested in pagan beliefs and metaphors, going on to create what could be described as a mystical world with his mobile statues.

Examining the life of Selim Turan today in the context of this exhibition, we find that understanding this modest, introverted artist, who was as reticent as a dervish, is only possible through his art.

The collection, which forms the spine of our exhibition consists of works from different phases of the artist's working life, produced at diverse times under diverse conditions. Most of these were brought by Şahika Turan from their home-studio in Paris and donated to Istanbul University.

When we met the artist's wife Şahika Turan to discuss the exhibition, her evident excitement about the project was both a great encouragement for us and a daunting responsibility. We hope that she will be able to see the exhibition and wish to express our gratitude for the trust she has placed in us.

ve yayınlamış olan Necmi Sönmez bu serginin düzenlenmesinde en büyük desteğimiz oldu.

Feyhaman Duran sergimizi Sabancı Holding'in büyük desteği ile gerçekleştirmiştik. Selim Turan sergisi için de, gene aynı değerli desteği bizden esirgemedikleri için, Sayın Mehmet Göçmen'in şahsında Sabancı Holding'e derin teşekkürlerimizi sunarız.

İstanbul Üniversitesi koleksiyonlarının sergilenmeleri projesini başından beri destekleyen Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Güler Sabancı ve Sevil Sabancı'ya teşekkür borçluyuz.

İstanbul Üniversitesi koleksiyonları ve gerçekleştirdiğimiz ortak proje, bizleri geniş bir dost camiasıyla buluşturmuş oldu. Başta Sayın Rektör Mahmut Ak olmak üzere, Genel Sekreter Metin Küçük ve Genel Sekreter Yardımcısı sevgili Figen Cihan ile emsalsiz bir ortak çalışma yaptık. Hepsine sonsuz teşekkür borçluyum.

Müzemiz uzmanı ve Sergiler Yöneticisi Hüma Arslaner, serginin küratörü Dr. Necmi Sönmez ile örnek bir işbirliği yürüterek hazırlık sürecini başarıyla tamamladı. Nazlı Beşer, Bahar Ahu Sağın ve Erman Ata Uncu'dan oluşan uzman ekibimiz, operasyonun her adımında çalıştı. Selim Turan'ın sanatını besleyen metinler, arşiv ve belgesel kaynaklar tarandı, 100'ü aşkın eser derlenerek sıraya kondu, editoryal çalışmaları gerçekleştirildi. Müzemiz konservasyon uzmanı Nurçin Kural Özgörüş, eserlerin konservasyon durumlarının tespiti ve ilgili bakımların yürütülmesi, uygun çerçevelenme koşullarının yaratılmasından oluşan süreci titizlikle tamamladı.

Hayatının büyük bir bölümünü Paris'te geçiren Selim Turan'la aynı yıllarda bu şehirde yaşayıp üreten İstanbullu sanatçılar ile o dönemde etkinlik gösteren yabancı ressamların eserleri de serginin özel bir bölümünde yer alıyor. Hepsi birbiriyle tanış ve dost olan Jacques Germain, Francis Bott, Henri Goetz, Léon Zack, Natalia Dumitresco, Alexander Istrati'nin yanı sıra Fahrelnissa Zeid, Nejad Devrim, Albert Bitran, Mübin Orhon, İlhan Koman, Hakkı Anlı, Ferit İşcan'ın sergide yer alan eserleri Öner Kocabeyoğlu ve Ceyda-Ünal Göğüş koleksiyonlarından derlendi. Her iki değerli koleksiyonere, özenle bir araya getirdikleri eserleri sergimize ödünç verdikleri için teşekkürlerimizi sunarız.

Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayınları Genel Müdür Yardımcısı Veysel Uğurlu 'nun yakın ilgisine müteşekkiriz. Şahika Turan ile aramızda kurulan yakın ilişkiyi başından beri onun varlığına borçluyuz. Sergimizin gerçekleşme aşamalarını takip etti, görsel malzemeye erişimimizi mümkün kıldı.

Serginin iletişim çalışmaları Hande Erkent Yıldız, Meltem Erkaan Atalan ve Urban İletişim'deki ekibi tarafından yürütüldü. Eğitim bölümü çalışmalarını Sibel Şengül yönetimindeki Söz Danışmanlık ekibi geliştirdi.

Hadiye Cangökçe katalog ve tanıtım için eserlerin fotoğraflarının çekimini titizlikle gerçekleştirdi. Bu vesileyle tüm Selim Turan Koleksiyonu'nun katalog basımı için yüksek kalitede ve mükemmellikte bir fotoğraf arşivi oluşturuldu.

Selim Turan'a dair önemli bir başvuru kaynağı olarak kalmasını arzu ettiğimiz sergi kataloğumuzun tasarımı Gözde Oral tarafından gerçekleştirildi. Çağatay Anadol'un

Two years ago we held a meeting at which we invited the esteemed art historian Dr. Necmi Sönmez to curate the exhibition and I am delighted that the project has now been realised, despite the intervention of other projects and his full calendar of prior commitments. Dr. Necmi Sönmez, who knew Selim Turan personally and has researched and published studies of the artist's work over different periods, has been our greatest support in organising this exhibition.

Our Feyhaman Duran exhibition was realised with the generous support of Sabancı Holding, and the company has been equally supportive of the Selim Turan exhibition. We therefore offer our profound thanks to Mehmet Göçmen on behalf of Sabancı Holding.

We are also indebted to Chairman of the Board of Directors Güler Sabancı, and Sevil Sabancı, who have supported us from the start in our plans to exhibit the Istanbul University collections.

These collections and our joint project with Istanbul University have brought us in contact with a large circle of new friends, notably the university's rector Mahmut Ak, as well as general secretary Metin Küçük and deputy general secretary Figen Cihan. Our cooperation with them has been unmatched, and I am eternally grateful to them all.

Our museum expert and exhibitions manager Hüma Arslaner carried out preparations for the exhibition in cooperation with its curator Dr. Necmi Sönmez. Our team of experts, Nazlı Beşer, Bahar Ahu Sağın and Erman Ata Uncu, have been involved at every stage of the project. Texts, archive documents and other documentary sources relating to Selim Turan's art have been combed and edited, while over a hundred works have been selected and placed in order. Our museum's conservation expert Nurçin Kural Özgörüş examined all the exhibits and was responsible for all necessary cleaning and renovation work, and preparing paintings for framing.

Since Selim Turan spent most of his working life in Paris, one section of the exhibition consists of works by foreign artists and other Turkish artists from Istanbul who were active during that time. The former consist of Jacques Germain, Francis Bott, Henri Goetz, Léon Zack, Natalia Dumitresco and Alexander Istrati, and the latter of Fahrelnissa Zeid, Nejad Devrim, Albert Bitran, Mübin Orhon, İlhan Koman, Hakkı Anlı and Ferit İşcan. These works have been loaned by two outstanding collections, belonging to Öner Kocabeyoğlu and Ceyda and Ünal Göğüş respectively. We extend our sincere thanks to these collectors for permitting these works to be included in our exhibition.

We also wish to thank Veysel Uğurlu, Vice Director of Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayınları, for his kind assistance in establishing contact with Şahika Turan. The close relationship between us is entirely owing to him. Moreover, Veysel Uğurlu kept close track of our preparations for the exhibition and enabled us to access visual material.

The exhibition's communications were carried out by Hande Erkent Yıldız, Meltem Erkaan Atalan and the Urban İletişim team. Educational activities have been developed by the Söz Danışmanlık team led by the firm's director Sibel Şengül.

koordinasyonu ve Ayşen Anadol'un editörlüğüyle hazırlanan katalog iki dilde olmak üzere Mas Matbaası'nda basıldı. Lokman Şahin ve Ufuk Şahin'in şahsında tüm Mas Matbaası çalışanlarına teşekkür borçluyum.

Selim Turan sergisi ile İstanbul Üniversitesi'ne verdiğimiz sözü yerine getirmiş olmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. Her iki serginin (Feyhaman Duran ve Selim Turan) birlikte aynı zaman diliminde sürecek olması, ziyaretçilerimize bu iki büyük sanatçıyı geniş bir çerçevede bir arada görme ve değerlendirme şansı vermektedir. Yaşamlarındaki bazı benzerliklere ve hoca-talebe olarak buluşmuş olmalarına karşılık, sanatlarında çok farklı yollar deneyen bu iki sanatçının belki de ortak noktası, Türk sanatseverler tarafından yeterli tanınmalarını sağlayacak kapsamlı sergilere konu olmamalarıdır.

Bu çalışmamızın, bu eksiğin giderilmesine bir katkı oluşturmasını diliyorum.

Hadiye Cangökçe took superb photographs of all the works for the catalogue and publicity material, and thanks to her meticulous work the entire Selim Turan Collection is now documented by a high quality photographic archive.

Gözde Oral designed the exhibition catalogue, which will be an important and lasting reference work on the subject of Selim Turan. Çağatay Anadol has coordinated the production of the catalogue, which has been edited by Ayşen Anadol and published in two languages. It has been printed by Mas Matbaası and I extend my thanks to Lokman Şahin and Ufuk Şahin on behalf of all the staff at the printing house.

We are happy to have carried out our promise to Istanbul University by holding this exhibition of Selim Turan's work. The fact that this and the Feyhaman Duran exhibition coincide gives visitors a unique opportunity to see and evaluate these two great artists from a broad perspective. Despite some shared aspects of their lives and the fact that Selim Turan studied under Feyhaman Duran, these two artists explored very different avenues. One common feature is that neither has been the subject of comprehensive exhibitions that would enable them to be sufficiently well known by Turkish art lovers.

I hope that this exhibition will go some way to make up for this shortcoming.

ÖNSÖZ
PREFACE

PROF. DR. MAHMUT AK
İstanbul Üniversitesi Rektörü
Rector, Istanbul University

Selim Turan kendine özgü resimleriyle savaş sonrası Paris ekolünün temsilcileri arasında yer aldığı gibi Türk resmindeki soyut anlayışın da en önemli isimlerinden biri olmuştur.

Sanatçı, Ankara ve İstanbul'daki son çalışmalarından sonra döndüğü Paris'te, 13 Ekim 1994'te hayata gözlerini kapamıştı. Eşi Şahika Turan, Selim Turan'ın sanatından kesitler sunan bir senaryo ile 233 tablo ve 19 heykeli belgelerle birlikte sürekli sergilenmek üzere 2003 yılında İstanbul Üniversitesi'ne bağışladı.

İstanbul Üniversitesi Rektörlük Binası'ndaki Pinakothek'te, Güzel Sanatlar Bölümü Başkanlığı'nın sorumluluğunda 2003'ten itibaren sergilenen Selim Turan'ın yapıtları, Rektörlük Binası'nın restorasyonu nedeniyle Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi'nde korumaya alındı. Sakıp Sabancı Müzesi'nin 15. kuruluş yıldönümü münasebetiyle İstanbul Üniversitesi ile işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilen sergilerin ilki "Feyhaman Duran. İki Dünya Arasında" idi; bugün ise Selim Turan'ın yapıtları "Selim Turan. Tez-Antitez-Sentez" başlığıyla sanatseverlerin beğenisine sunulmaktadır.

Sanat söz konusu olduğunda işbirliği kaçınılmazdır; Sakıp Sabancı Müzesi'nin göstermiş olduğu ortak çalışma arzusu İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü olarak bizleri sanat adına mutlu etmektedir. Bu vesileyle, sanata sahip çıkan ve bu önemli koleksiyonun sanatseverlerle buluşmasını sağlayan Sayın Güler Sabancı ile Müze Müdürü Sayın Dr. Nazan Ölçer'e teşekkürlerimi sunarım.

With his distinctive paintings Selim Turan is one of the representatives of the post-war Paris art school as well as one of the most outstanding Turkish abstract painters.

After completing the last works of his career in Ankara and Istanbul, Selim Turan returned to Paris, where he passed away on 13 October 1994. In 2003 his wife Şahika Turan donated a broad cross-section of Selim Turan's art, consisting of 233 paintings and 19 sculptures as well as documents, to Istanbul University for permanent display.

Under the auspices of the Department of Fine Arts, Selim Turan's works have been exhibited since 2003 at the Pinakothek in Istanbul University's Rectorate building. Due to restoration of the Rectorate they were removed for safekeeping to Sakıp Sabancı Museum. The first exhibition held on the occasion of Sakıp Sabancı Museum's 15th anniversary was 'Feyhaman Duran. Between Two Worlds'; and today Selim Turan's works under the title 'Selim Turan. Thesis-Antithesis-Synthesis' are being presented to art lovers at a second exhibition.

When it comes to art, cooperation is crucial, and the wish expressed by Sakıp Sabancı Museum to join forces was warmly welcomed by Istanbul University Rectorate. I take this opportunity to extend my gratitude to patron of the arts, Ms Güler Sabancı, and to Museum Director Dr. Nazan Ölçer, who have made it possible to exhibit this important collection.

M Albert MARCHAIS
5 Rue Froidevaux
75014 PARIS

pour notre ami Sélim

voici cher Necmi quelques lignes
que m'inspire votre demande - Vous pourrez
les utiliser comme bon vous semble. Je souhaite
réussite à votre manifestation d'Istamboul.
A. M

mémoire oubli mémoire souvenirs---
J'ai connu Selim de 1960 à sa mort en
1994 -
Ce que j'ai mais chez lui ?... Il pouvait rester
des heures en votre compagnie, sans parler = comme
tel chat, ou telle fleur, tel rai d'ombre ou de
lumière ... mais de même il peignait sans chercher
à convaincre, à éblouir, à impressionner... ou mieux:
sans faire marchandise reconnaissable d'emblée,
sans faire drapeau, comme Hartung qu'il a fréquenté,
comme Soulages avec qui il a exposé, ou beaucoup d'autres,...
pour moi son ombre rôde sur le cimetière montparnasse
que je vois en ce moment de ma fenêtre, où il
n'est pas, ou il a manqué reposer-- je l'ai
vu pour la dernière fois la veille de sa mort. C'était
dans son atelier d'Alésia ... Il y a 23 ans! ---

paris, le 8 mai 2017

Albert Marchais

A l'écoute des anciens échos
profonds lointains remémorés
- ceux précisément que les prophètes
époux des seules prémisses suicidaires
de la toujours plus jeune apocalypse
ne perçoivent plus
garcé du givre des mauves nuits
et des anciennes nostalgies
incendies brefs et lents précipités
chaque jour les mains chargées d'adieux
encore te voici hanté
par les miroirs spiralés du thème
lorsque le songe retourne entre ses dents
l'os rongé du réel
chaque misérable laideur assassine le monde
chaque minuscule défaite
- même gantée de la brusquerie
explosive d'une jeune vigueur -
délabre les fondations non étayées de la vie
chaque indice du possible faille
mutile le mur porteur des anciennes rumeurs
renoue la voix fébrile
qui se tient seule devant sa mort
et l'anime d'une lente source
guidée à l'indestructible des apparences

23-7-1975

Selim
de l'eau terreuse
tu étales le liquide putréfié
Selim
le hasard vient à toi
mais non par hasard
à travers le minerai du labeur
ouvrant ses pétales d'air
Selim
tes doigts habitent
les soudaines pépites de la terre
oiseaux de passage gemmes
des vagues iris probables
Selim
aux bords profonds
de l'eau
ses déchaînements
mais dans l'oubli aérien
de leur enfer
Selim
tu ressuscites
au rassasiement prodigue
de la quête
en un pari de tendresse
l'espace temporel d'un accord

albert marchais

Üstte / Above
Albert Marchais'nin Sakıp Sabancı Müzesi'ndeki "Selim Turan. Tez-Antitez-Sentez" sergisi için kaleme aldığı metin.
Note written by Albert Marchais on the occassion of the exhibition 'Selim Turan. Thesis-Antithesis-Synthesis' at Sakıp Sabancı Museum.

Altta / Below
Fransız şair-ressam Albert Marchais, Selim Turan'ın 1960'tan beri yakın arkadaşıydı. Marchais'nin bu şiiri Turan'ın 1975'te Centre Culturel du Prieuré'de açtığı retrospektif serginin ("Sanatta Kırk Yıl") broşüründe yayınlanmıştı. Şiirin üzerindeki martı desenleri Selim Turan'a aittir.
French poet-painter Albert Marchais was a close friend of Selim Turan from 1960s on. This poem by Marchais was published in the brochure of Selim Turan's retrospective exhibition ('Forty Years in Art') held at Centre Culturel du Prieuré in 1975. The seagull figures above the poem are by Selim Turan.

Belleğin unutuşu, belleğin anıları...
Selim'i 1960 ile yaşama gözlerini yumduğu 1994 arasında tanıdım. Onun neyini severdim?... Yanınızda saatlerce konuşmadan durabilirdi: bir kedi ya da bir çiçek, bir gölge ya da ışık gibi... Ama aynı şekilde kandırmaya, göz boyamaya, etkilemeye çalışmadan resim yapardı...
Daha da iyisi, işi anında dikkat çekecek biçimde ticarete dökmeden, sık sık görüştüğü Hartung gibi, birlikte sergi açtığı Soulages gibi, daha niceleri gibi bayrak taşımadan...
Benim için, gölgesi şu anda penceremden gördüğüm Montparnasse Mezarlığı'nın üstünde geziniyor, orada yatmıyor oysa, ama az kalsın öyle olacaktı... Onu en son ölümünden bir gün önce gördüm. Alésia'daki atölyesinde... 23 yıl geçmiş üstünden!...

Paris, 8 Mayıs 2017
Albert Marchais

Selim
çamurlu topraktan
kokuşmuş sıvıyı yayıyorsun
Selim
rastlantı geliyor sana
ama rastlantı sonucu değil
bunu sağlayan emeğin maden filizi
açıyor havadan taçyapraklarını
Selim
parmakların çıkmıyor
toprağın ani topaklarından
göçmen kuşlar gökkuşağı rengindeki
olası dalgaların mücevherleri
Selim
suyun
derin kıyılardaki
kudurmaları
ama cehennemlerinin
hava gibi unutuşunda
Selim
arayışın
savurgan yineleyişiyle
diriltiyorsun
bir sevecenlik bahsi halinde
bir anlaşmanın zamansal uzamını
Albert Marchais / 23-1-1975

Kulak verince o derin uzak
anımsanan eski yankılara
–hani şu yalnızca intihar öncüllerinin
her zaman gençleşen kıyametin eşleri
yalvaçların algılamaz olduğu yankılara–
yeni gecelerle eski özlemlerin
kırağısıyla çatlak çatlak
kısa süreli yangınlar ve ağır ağır açılan uçurumlar
her gün eller vedalarla dolu
işte yine kafanı kurcalıyor
izleğin sarmallar çizen aynaları
düş dönünce dişlerinin arasına
gerçeğin kemirilmiş kemiği
her sefil çirkinlik dünyaya kıyıyor
her küçücük bozgun
–genç bir diriliğin patlayıcı
şiddetine gizlense bile–
yaşamın dayanağı olmayan temellerini
yerle bir ediyor
her olasılık belirtisi yarıyor
sakatlıyor eski söylentilerin liman duvarını
kendi ölümünün karşısında tek başına duran
coşkulu sesi uyandırıp
yıkılmaz görünüşlerin kılavuzluğunda
ağır bir kaynakla canlandırıyor

Memory losses, memory recollections...
I knew Selim from 1960 until he passed away in 1994.
What did I like about him? He could stay beside you for hours without talking: like a cat or a flower or a shadow or a light.
But he would continue to paint in the same way: without deceiving, without hoodwinking, without trying to impress.
Better still, without becoming commercialized, without carrying a flag, like Hartung whom he often met, or Soulages whom he often exhibited with and so many others.
For me, his shadow is roaming over Montparnasse Cemetery, which I can see from my window right now, even though he isn't lying there, but he almost did... The last time I saw him was the day before he died. In his studio in Alésia...
It has been twenty-three years!

Paris,8 May 2017
Albert Marchais

Selim
de l'eau terreuse
tu étales le liquide putréfié
Selim
le hasard vient à toi
mais non par hasard
à travers le minerai du labeur
ouvrant ses pétales d'air
Selim
tes doigts habitent
les soudaines pépites de la terre
oiseaux de passage gemmes
des vagues iris probables
Selim
aux bords profonds
de l'eau
ses déchainements
mais dans l'oubli aérien
de leur enfer
Selim
tu ressuscites
au ressassement prodigue
de la quête
en un pari de tendresse
l'espace temporal d'un accord
Albert Marchais / 23-1-1975

A l'écoute des anciens échos
profonds lointains remémorés
-ceux précisément que les prophètes
époux des seules prémisses suicidaires
de la toujours plus jeune apocalypse
ne perçoivent plus-
gercé du givre des neuves nuits
et des anciennes nostalgies
incendies brefs et lents précipices
chaque jour les mains chargées d'adieux
encore te voici hanté
par les miroirs spiralés du thème
lorsque le songe retourne, entre ses dents
l'os rongé du réel
chaque misérable laideur assassine le monde
chaque minuscule défaite
-même gantée de la brusquerie
explosive d'une jeune vigueur-
délabre les fondations non étayées de la vie
chaque indice du possible faille
mutile le mur portuaire des anciennes rumeurs
renoue la voix fébrille
qui se tient seule devant sa mort
et l'anime d'une lente source
guidée â l'indestructible des apparences

Paris, 1960 sonu. Fotoğraf: Nicole Lala.
Paris, late 1960. Photo: Nicole Lala.

GÖRÜNENİN ÖTESİ

Selim Turan'ın Tez-Antitez-Sentez'e Dayalı Sanat Serüveni

BEYOND THE VISIBLE

An Art Quest Based on Selim Turan's 'Thesis-Antithesis-Synthesis'

DR. NECMİ SÖNMEZ

Il faut traverser la vie, rouge ou bleu, tout nu
avec une musique de pécheur subtil,
prêt à l'extrême
pour la fête.[1]

Francis Picabia

Yaşamının yarısından fazlasını Fransa'da geçirmiş olan Selim Turan (1915-1994), hayatı, çalışmaları ve dünya karşısındaki duruşuyla, mecazları, karşıtlıkları arayan bir kişiliğe sahipti. 1938'den 1994'e dek ürettiği resimlerini, heykellerini çizgisel bir tarzda (öğrencilik, araştırma, olgunluk dönemi vb) ele almak mümkün olmadığı gibi, sanatsal duruşunu da kesin olarak çerçevelemek kolay değildir. Selim nasıl bir ressamdı, ürettiği çalışmalar yan yana geldiğinde neden ortaya kesin bir tavır, duruş çıkmıyordu? Daha önemlisi, Selim hakkında belirleyici bir yorum yapmak neden imkânsızdı? Bu ve buna benzer sorulara yanıt bulmak için 2014-2015'te Selim Turan hakkında detaylı bir araştırma yaparak, *Tez-Antitez-Sentez, Selim Turan'ın Sanat Serüveni* isimli bir kitap hazırladım.[2] Bu çalışma sırasında gözlemlediklerim, daha sonra gördüğüm yüzlerce Selim Turan çalışmasıyla birleşince, onun bu ve buna benzer sorularla uğraşmak yerine "görünenin ötesine" geçmek için çaba harcadığını duyumsadım. "Görünenin ötesine geçmek" derken, sanatçının ifade biçimi ne olursa olsun (figüratif, gerçekçi, soyut, imgesel), çalışmalarıyla izleyenin belleğinde sorular uyandırmayı hedeflediğini vurgulamak istiyorum. Selim Turan, "görünenin ötesine" geçmeyi kafasına koymuş bir yaratıcı olarak, arkasındaki gemileri iki kere yakarak çalışmalarını geliştirmiş, "anlaşılıp, anlaşılamamayı" bir tarafa iterek, hayatının sonuna dek, kendi belirlediği biçimde arkasına bakmadan ilerlemişti.

Selim Turan'ın gemilerini iki kere yakması, 1947'de burslu olarak geldiği Paris'te (Res. 1) karşılaştığı sanat ortamından etkilenip uzun bir arayış döneminden sonra soyut sanata geçmesi, ardından bu noktada kalmayarak, 1969'dan itibaren figüratif çalışmaya başlamasıdır. Hatta yaşamının son döneminde folklorik temalara ilgi duyarak ürettiği bir dizi çalışmayla birlikte düşünüldüğünde, Selim Turan izleyeni şaşırtan bir sanatçı olarak karşımıza çıkar; çünkü Selim, ister

Il faut traverser la vie, rouge ou bleu, tout nu
avec une musique de pécheur subtil,
prêt à l'extrême
pour la fête.[1]

Francis Picabia

Selim Turan (1915-1994), who spent more than half his life in France, sought metaphors and antitheses in his life, his works and his approach to the world. Just as it is impossible to examine the paintings and sculptures that he produced between 1938 and 1994 in a linear manner (such as his student years, period engaged in research, maturity etc), it is not easy to precisely frame his artistic position. What kind of artist was Selim, and why does no specific attitude and approach emerge when all his works are viewed side by side? More importantly, why is it impossible to reach a definitive conclusion about him? In order to find answers to these and similar questions I carried out a detailed study of Selim Turan in 2014-2015 and wrote a book entitled *An Art Quest Based on Selim Turan's Thesis-Antithesis-Synthesis*.[2] When my observations in the course of this research were combined with the hundreds of works by Selim Turan that I saw later, I felt that instead of any concern with such questions, he had endeavoured to pass 'beyond the visible'. I want to emphasise that by 'going beyond the visible' the artist, whatever his form of expression (figurative, realistic, abstract, symbolic), intended that his works should provoke questions in the mind of the viewer. As a creative artist who had determined to pass 'beyond the visible, Selim Turan developed his works by burning his boats twice and disregarding any concerns about whether he was 'understood' or not, advanced along the path he himself had defined until the end of his life, without ever looking back.

Selim Turan's twice burning of his boats occurred firstly when he turned to abstract art after a long period of exploration, influenced by the art milieu that he encountered in Paris (Fig. 1) where he first arrived on a scholarship in 1947; and secondly when he moved on and began to produce figurative work from 1969 onwards. Indeed, when a series of works

Res. 1 Selim Turan 1950'lerde Paris'te. Fotoğraf: Charles Baer (Necmi Sönmez Arşivi).
Fig. 1 Selim Turan in Paris, 1950s. Photo: Charles Baer (Necmi Sönmez Archives).

portrelerinde olsun, ister 1975 sonrası yöneldiği *Sarı Kız Dizisi* resimlerinde, hem figüratif hem de soyut çalışmayı baş başa sürdürmüştür. Bu, baba ocağındaki Doğu-Batı kültür sentezine paralel olarak Akademi'de hem Léopold Lévy'yle, hem de geleneksel sanatlar üzerinde çalışmasıyla kendini başat kılan "karşıtlıklar olgusu"na da gönderme yapar. Selim'i çizgi dışı tutan da bu karşıtlıkları yaşamasına rağmen üzerinde konuşmadan kendi yolunda yürümesidir.

Selim Turan, 1969'da *Sanat ve Toplum Üzerine*[3] (Res. 2) isimli ilginç bir kitap yazmasına rağmen, ne söylemek istediğini tam ortaya çıkarmamayı hedefleyen bir sanatçı olarak tüm sanat yaşamını tez-antitez-sentez üçlemesi eşiğinde kurgulamış, son sözü daima izleyiciye bırakan bir tavır geliştirmişti. Tez-antitez-sentez, ilk bakışta sanatsal bir yorumdan çok, bilimsel bir yaklaşımı akla getiriyor olsa da, Selim Turan için yeni sorular üretebilecek bir düşünce modelini oluşturuyordu. Sanatçı 1976'da Bordeaux yakınlarındaki küçük La Teste-de-Buch kentinde gerçekleştirdiği bir heykele de *Tez-Antitez-Sentez* ismini vermişti. Sakıp Sabancı Müzesi'nde aynı başlık altında gerçekleştirilen Selim Turan sergisi de, sanatçının görünenin ötesine geçerken izlediği farklı yollardan, stillerden yola çıkarak, onun yaşam ve üretim çizgisini sorgulamaktadır.

DOĞU-BATI, KLASİK-MODERN ÇARKLARI

Selim Turan'ın sanatını etkileyen en önemli öğe, aile ocağıdır. Babası Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan (1864-1940), Azeri kökenli aristokrat bir aileden geliyordu.[4] Annesi ise Çerkes Süvari Zabiti Şemsettin Bey'in kızı Edhiye Hanım'dır (1890-1947). Özel doktor olarak çalışmak yerine İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi'nde Deri Hastalıkları kürsüsünde görev yapan Hüseyinzade Ali Bey tıp eğitimini St. Petersburg'da aldı. İstanbul'a 1889'da Almanca, Fransızca, Farsça, Arapça bilen bir aydın olarak gelen Hüseyinzade Ali Bey, Askeri Tıbbiye'de çalışmaya başladı. Yazar, çevirmen olarak 1891'den itibaren yayınlarıyla İstanbul edebiyat ortamının aktif bir üyesiydi; derin bilgisi ve görgüsüyle 1900'lerde kentin önde gelen entelektüelleri arasında yer aldı. 1903-1910 yıllarında Azerbaycan'daki Türk

inspired by his interest in folkloric themes that he produced in the later part of his life are taken into consideration, Selim Turan emerges as an artist who astonished viewers by continuing to produce both figurative and abstract works together, whether in his portraits or the *Blond Maiden* series painted after 1975. This makes reference to the 'phenomenon of opposites' that predominated both in his work at the Academy with Lévy and with his work on traditional arts, parallelling the East-West cultural synthesis in his own family. What kept Selim outside the accepted trajectory was that despite experiencing these contradictions he kept to his own path without ever discussing it.

Although Selim Turan wrote an interesting book called *On Art and Society* in 1969,[3] (Fig. 2) as an artist who avoided explicit explanations of what he wanted to say, he set all his artistic life on the threshold of the triple formula, thesis-antithesis-synthesis; developing an approach that always left the last word to the viewer. Thesis-antithesis-synthesis might at first sight evoke a scientific approach rather than an artistic interpretation, yet for Selim Turan it was a cognitive model that could generate new questions. He gave the name *Thesis-Antithesis-Synthesis* to a sculpture he made in 1976 in the small town of La Teste-de-Buch near Bordeaux. Selim Turan's eponymous exhibition at Sakıp Sabancı Museum also questions the artist's life and the course of his art production through the different paths and styles that he followed in the process of passing beyond the visible.

EAST-WEST, CLASSICAL-MODERN WHEELS

Selim Turan's family was the greatest influence on his art. His father Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan (1864-1940) came from an aristocratic family of Azeri origin.[4] His mother Edhiye Hanım (1890-1947) was the daughter of Şemsettin Bey, a Circassian cavalry officer. Hüseyinzade Ali Bey received his medical training in St. Petersburg and instead of working as a private physician worked in the Dermatology Department at Istanbul University Medical Faculty. After coming to Istanbul in 1889 he first worked at the Military

Res. 2 Selim Turan'ın 1969'da yayınlanan *Sanat ve Toplum Üzerine* başlıklı kitabının kapağı (Necmi Sönmez Arşivi).
Fig. 2 Cover of Selim Turan's book *On Art and Society* published in 1969 (Necmi Sönmez Archives).

halkının Rus baskısından kurtulup bağımsızlaşma mücadelesine fiilen katılması, onun günümüzde de bir halk kahramanı olarak anılmasının nedenleri arasındadır. Hümanizme dayalı bir Türk milliyetçiliğini savunan Hüseyinzade Ali Bey, uygarlaşmak için Batı'nın eğitime ve pozitif bilimlere dayalı teknik imkânlarının sonuna kadar takip edilmesi gerektiğine, ancak Müslümanlığın ve İslam kültürünün de yok sayılamayacağına inanıyordu.

İşte Selim Turan, kuşağının diğer temsilcilerine göre çok farklı, birçok dilin konuşulduğu, resim yapılan, hem Batı hem de Doğu kültürlerinin harmanlandığı bir ortamda büyüdü. Galatasaray Lisesi'nde öğrenim gören Selim, babasının teşvikiyle çocukluğundan beri resim yaptığı için, 1934'te Zeki Kocamemi'nin Akademi giriş sınavı için verdiği hazırlık kurslarına[5] devam ettikten sonra İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi.

Selim Akademi'de önce 1935-1936'da klasik tarzda eğitim veren Feyhaman Duran ve Nazmi Ziya atölyelerinde ders aldı. Ancak 1936'da İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim Şubesi şefliğine getirilen Fransız ressam Léopold Lévy (1882-1966) kendine özgü eğitim tarzını uygulamaya başlamıştı.[6] Genç ressam Fransızca bildiği için Tiraje Dikmen, Avni Arbaş gibi Lévy ile yakın bir ilişki kurdu. Akademi'deki eğitimi sırasında da baba ocağındaki kültürel sentezcilikle karşılaştı. Önce Feyhaman Duran ve Nazmi Ziya'dan klasik akademik eğitim aldı, ardından Lévy ile modern tarzda çalıştı. Cézanne kaynaklı bir soyutlama anlayışını öğrencilerine aşılamaya çalışan Lévy, Degas'ya ve Corot'ya uzanan modern bir form ve renk anlayışını savunuyordu. Öğrencilerinin kişiliklerini bulabilmeleri için başta kendisi, hiçbir sanatçının eserini kopyalamalarına izin vermezdi. Bu sayede Lévy'nin öğrencileri[7] kübizm dogmaları ve reçeteleriyle uğraşmak zorunda kalmadan Akademi'de önü açık, kişiselleşmeye dayalı bir eğitim aldılar. Modern Türk resminde kişiselleşme, özgüvenin artması, Lévy'nin öğrencilerinin gündeme getirdiği son derece önemli bir devinim noktası oluşturdu.

Bu hareketlilik, 10 Mayıs 1941'de Nuri İyem, Haşmet Akal, Agop Arad, Avni Arbaş, Turgut Atalay, Abidin Dino, Fethi Karakaş, Kemal Sönmezler, Selim Turan, Mümtaz Yener, Yusuf Karaçay, Faruk Morel ve İlhan Arakon'un, Beyoğlu Matbuat Müdürlüğü Lokali'nde "Liman" sergisini açmalarıyla ortaya çıktı. Sergi, daha sonra Yeniler Grubu'na dönüşecek olan bir sanat hareketinin de çekirdeğini oluşturuyordu. Unutulmaması gereken, bu grubun itici gücünü oluşturan Nuri İyem ile Kemal Sönmezler'in henüz Akademi öğrencileri olmalarıdır. Onlar son derece doğru bir tavırla, tamamı d Grubu üyesi olan hocalarına karşı bir duruş geliştirmeye çalışıyorlardı. Akademi, kendi öğrencilerine destek olmak yerine onları kendilerine rakip gördüğü için, o zamanki müdür Burhan Toprak ve eli kalem tutan diğer hocalar Yeniler Grubu'na karşı tavır aldılar; çünkü dönemin tüm olanaklarını elinde tutan Akademi hocaları, ayrıcalıklı konumlarını sorgulayacak hiçbir oluşuma izin vermiyorlardı. Selim bu çalkantılı dönemi şöyle anlatır:

O zaman da sosyal realist resim hikâyesi vardı. Sovyet Rusya ressamları burada sergi açmışlardı. Biz onların resimlerini beğenmemiştik. Biz sosyal realist resim

Medical School. Hüseyinzade Ali Bey was an intellectual who spoke German, French, Persian and Arabic, and as both writer and translator was an active member of Istanbul's literary scene from 1891 onwards. His profound knowledge and experience led to his recognition as one of the city's leading intellectuals in the 1900s. During the years 1903-1910 he actively participated in the Azerbaijani Turkish population's struggle for independence from Russian dominance, which is one of the reasons why he is hailed as a folk hero today. He espoused Turkish nationalism based on humanism, believing that progress depended on making full use of the technical advances based on Western education and the positive sciences, but without sidelining Islam and Islamic culture.

So Selim Turan grew up in an environment very different from other representatives of his generation; one in which many languages were spoken, artists engaged with easel painting and Western and Eastern cultures were blended. Selim studied at Galatasaray Lycée, and since he had drawn and painted from his childhood onwards with his father's encouragement, he attended preparatory classes for entering the Istanbul State Academy of Fine Arts given by the painter Zeki Kocamemi[5] in 1934 and was awarded a place at the Academy.

In 1935-36 Selim began by working in the studios of Feyhaman Duran and Nazmi Ziya, who followed classical methods in teaching their students. In 1936 the French painter Léopold Lévy (1882-1966) was appointed head of the Painting Department at Istanbul Academy of Fine Arts and began to train students in his own style.[6] Since the young Selim spoke French, he established a close relationship with Lévy, as did others such as Tiraje Dikmen and Avni Arbaş. During his time at the Academy he encountered the cultural synthesis familiar to him from his own family background. After receiving a classic academic training under Feyhaman Duran and Nazmi Ziya, he went on to work in a modern style with Lévy, who endeavoured to teach his students an abstract approach deriving from the work of Cézanne and propounded a modern sense of form and colour initiated by Degas and Corot. To enable his students to find their own personalities, he did not permit them to copy the work of any artist, including himself. Consequently Lévy's students[7] received an education that opened the way ahead and was based on individual originality, without being obliged to tackle the dogmas and formulas of cubism. The rise of individuality and self-confidence in modern Turkish painting formed an extremely important turning point that was initiated by Lévy's students.

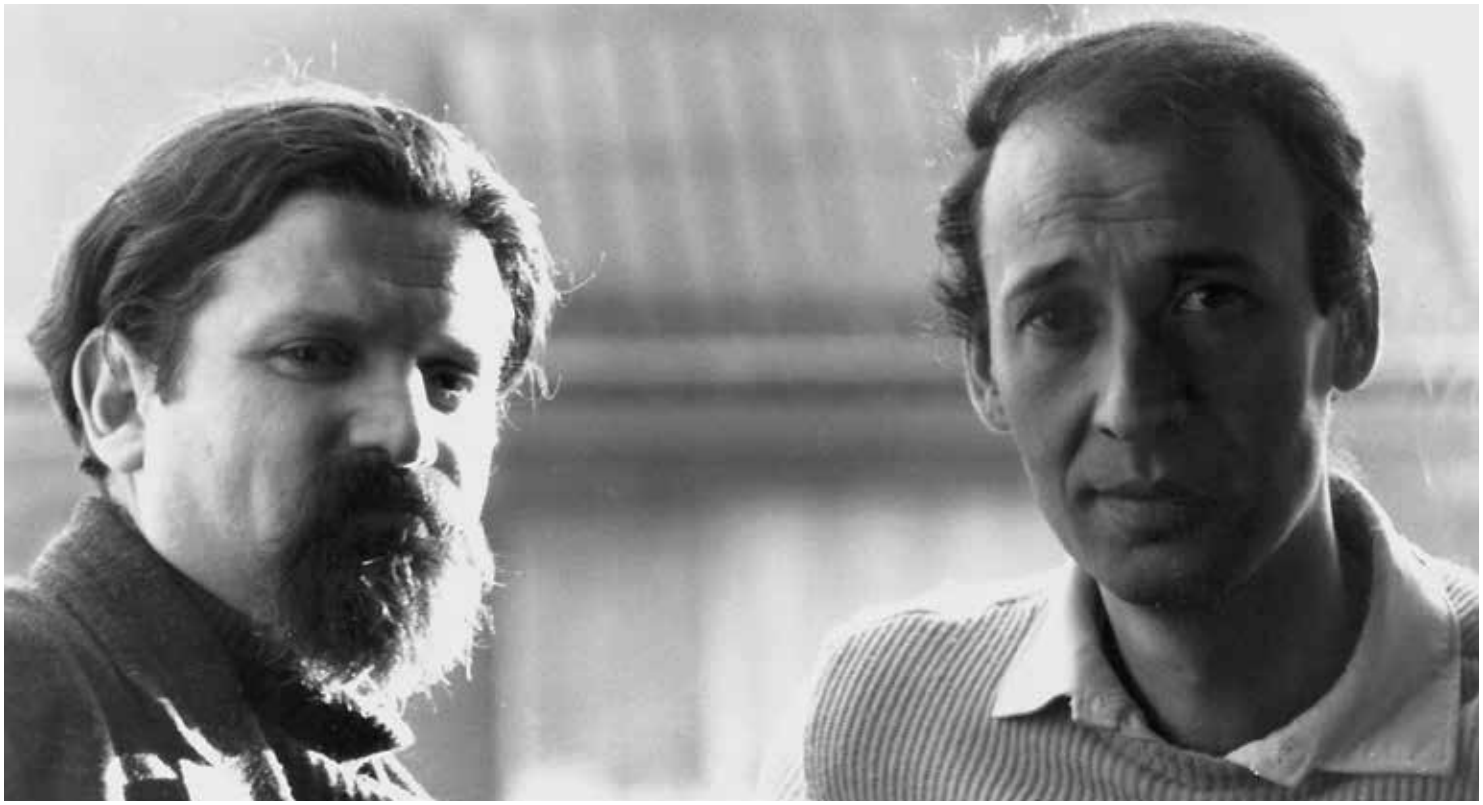
This movement found its first public expression in the Liman exhibition held by Nuri İyem, Haşmet Akal, Agop Arad, Avni Arbaş, Turgut Atalay, Abidin Dino, Fethi Karakaş, Kemal Sönmezler, Selim Turan, Mümtaz Yener, Yusuf Karaçay, Faruk Morel and İlhan Arakon, which opened at Beyoğlu Printing Office on 10 May 1941. This exhibition formed the nucleus of an art movement that was later to become the New Artists Group (Yeniler Grubu). It should not be forgotten that Nuri İyem and Kemal Sönmezler, who were the propelling force behind the group, were still students at the Academy. They took the entirely valid step of trying to develop a stance

yapmayacağız, herkes resmin kalitesine dikkat edecek dedik. Abidin Dino'yu ben koydum ilk sergiye, çünkü ağabeyi Arif [Dino] dedi ki, 'd Grubundan çok sizin grubunuza yakışır, daha siz yaşlarda'. Fakat daha sonra Abidin her şeye karışır, el atar hale gelince arkadaşlar onu istemediler ve aralarından attılar. Ondan sonra yeni bir grup kurdular. Ben o gruba iştirak etmedim.[8]

Selim Turan'ın hayatı ve sanatını etkileyen bir diğer kişi, 1944'te hayatını birleştirdiği seramik sanatçısı Fatma Şahika Arutay'dır. Köklü bir aileden gelen Şahika Hanım, babası Çerkes Şeyhizade Mehmed Bahaddin Bey'in kadılık yaptığı Kastamonu'da, 1917'de doğdu. Daha sonra Kuvay-ı Milliye'ye katılan Bahaddin Bey, Şahika Hanım ve ablası Saffet Tanman'ın (1912-2012) erken yaşlarında yabancı dil öğrenmelerini sağladı. Şahika Hanım, İstanbul Alman Lisesi'nden sonra 1938'de Hamburg Akademisi'nde seramik ve heykel öğrenimi gördü.[9] II. Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle Türkiye'ye geri döndü. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Seramik Bölümü'nden 1942'de mezun oldu. Turan ve Arutay, bedeli ne kadar ağır olursa olsun sanat yaparak hayatlarını kazanmaya karar verdikleri için birbirlerine önkoşulsuz destek verdiler.

TERCÜMEDEN TECRÜBEYE: PARİS'İN ÖZGÜRLEŞTİRİCİ ETKİSİ

Selim ve Şahika Turan 31 Mart 1947'de Fransız Hükümeti bursuyla (*Boursiers du Gouvernement Français*) Paris'e ulaştılar. Bu burs genç sanatçıların iki yıl boyunca Paris'te araştırma yapmaları için verilmişti. Selim, o yıllarda etkin olan özel atölyelere (André Lhote, Fernand Legér vb) devam ederek var olan atmosferi gözlemlemeye başladı. Düzenli izlediği sergilerin yardımıyla yavaş yavaş ama emin adımlarla Soyut Sanat'ın (o yıllardaki ifade biçimiyle *Non-figuratif, Art Informel, Abstraction Lyrique*) çekim alanına girdi. Bu sadece Selim'e özgü bir durum değildi. 1945 sonrasında Paris'e giden İstanbullu diğer sanatçılar da (geliş sıralarına göre, Fahrelnissa Zeid, Nejad Devrim, Avni Arbaş, Selim Turan, Tiraje Dikmen, Albert Bitran, Mübin Orhon, Semiramis Zorlu, Abidin Dino, Hakkı Anlı, Erdal Alantar) bu kentteki sanat ortamıyla yakın ilişkiye girmişlerdi. Oldukça ağır koşullarda "bağımsız sanatçı" olarak etkinliklerini sürdüren bu sanatçı kuşağı, çağdaş Türk sanatında önemli bir rota değişikliğini gerçekleştirmeyi başarmıştı.[10] Osmanlı İmparatorluğu ve o zamana kadarki Cumhuriyet dönemlerinde Paris'e gönderilen sanatçılara pasif bir konum biçilmişti. Onlar var olan sanat eğilimlerini Türkiye'ye taşımakla görevlendirilmiş pasif kültür elçileri olarak sadece "sanatın tercümesiyle" ilgilenmişlerdi. Oysa 1945'ten sonra Paris'e giden kuşak, kişisel "Paris tecrübeleri" sayesinde o dönemin güncel sanat akımlarıyla diyaloga girmeyi başardılar.[11] Hem dönemin önemli galerilerinde art arda kişisel sergiler açtılar, hem de jürili grup sergilerinde (Salon des Réalités Nouvelles, Salon de Mai, Salon Comparaisons) boy gösterdiler. Eserleri Fransa, Belçika, Danimarka, Hollanda, Avusturya'nın seçkin müze koleksiyonlarına kabul edildi. Selim (Res. 3), bu kuşağın en önemli temsilcilerinden biri olarak, önce farklı özgün baskı

Res. 3 Selim Turan ve Mübin Orhon, 1960'lar. Fotoğraf: Fahri Petek (Necmi Sönmez Arşivi).
Fig. 2 Selim Turan and his painter friend Mübin Orhon, 1960's. Photo: Fahri Petek (Necmi Sönmez Archives).

atölyelerinde çalışarak Asger Jorn, Pierre Soulages, Joan Miró, Pablo Picasso gibi sanatçıların litografi ve gravürlerini basmış, ardından Hans Hartung'un (1904-1989) asistanlığını yaparak o dönemin sanatsal anlayışını birinci elden özümsemişti. Sanatçı iki yıllık bursunun bir yıl sonra kesilmesinin ardından yaşadıklarını şöyle anlatıyordu:

> *Bursum kesildikten sonra zor günler yaşadım. Geçim sıkıntısı çekiyordum. Galerie Breteau'da Hans Hartung, Manessier, Bazaine, Herbin gibi birçok ünlü sanatçıyla tanışma fırsatı buldum. Bazı sanatçılar bana iş verdi. Soulages benden resim satın aldı. Hartung ve Soulages'a tuval geriyordum ve tablonun ön renklerini koyarak tuvali hazırlıyordum. Hartung çok ciddi bir adamdı. Önce bir deftere projeleri çiziyor, daha sonra bunlar arasından seçerek tuvale geçiriyordu. Ben tuvale kat kat boya sürüyordum. Renk lekelerini koyuyordum. Hartung daha sonra yapacağını Japon verniği ve fırçayla bir anda yapıp çıkarıyordu.*[12]

Hans Hartung ile Selim arasındaki diyalog hakkında elimizde ayrıntılı belge olmadığı için onun Hartung'un asistanlığını ne kadar sürdürdüğünü bilemiyoruz. Ancak sanatçının arşivinde olan belgelerden, Hartung koleksiyonunda iki yağlıboya çalışması olduğunu öğreniyoruz.[13] Hartung'un, Selim için bir esin kaynağı olduğu açıktır. 1944-1947 yıllarındaki çalışmalarında Selim, bir yandan soyutlama biçimleri geliştirirken, diğer yandan ileride kendi resim dilini oluşturacak kurgu denemelerine girişiyordu. Selim'in Paris'teki ilk ilişkilerinde anahtar rolü üstlenen ressamlar arasında, Hartung ve Soulages'ın yanı sıra, Georges Mathieu ve Camille Bryen dikkati çekiyor. Savaş sonrasında yeni yönelimlerin gündeme geldiği Paris sanat ortamında Mathieu ve Bryen "lekesel (lirik) soyutlama" olarak tanımlanabilecek bir tarzın savunuculuğunu üstlenmişlerdi.[14] Ekim 1948'de Galerie des Deux-Iles'de açılan "La Rose des Vents" ("Rüzgârgülü"; Res. 4) isimli grup sergisinde, Selim'in soyut resimleri ilk kez Paris sanat ortamında sergilendi. Mathieu'nun[15] organize ettiği bu sergiye soyut (non figüratif) tarzdaki resimleriyle Bandeira, Christine Boumeester, Willam Gear, Marcelle Loubchansky, Grete Sauer, Nicolas Schöffer, Selim ve Russel Xykeham katılmıştı.[16]

Selim'in çok erken sayılabilecek bir tarihte yakalamış olduğu bu eşzamanlı diyalog, onun Paris'teki arayışları ve yönelişleri hakkında önemli bilgiler verir. Selim bu yıllarda farklı özgün baskı teknikleriyle ilgilenerek, daha sonra gerçekleştireceği yetkin soyut kompozisyonların ilk adımlarını atmıştı. İki yıl sonra, Paris'teki ilk kişisel sergisini "Siyah Dönem" resimleriyle, o yılların önde gelen galerilerinden Breteau'da (Res. 5 ve 6) açtı. 1960'a kadar devam edecek olan "Siyah Dönem"inde sanatçı, sıkça Hıristiyan ikonografisinin en önemli konularından biri olan çarmıha gerilmiş İsa motifini soyutlayarak kullanmıştı. Bu dönem çalışmaları, Selim'in "görünenin ötesine" geçmeyi amaçlayan köklü duruşunu sergiler. Sergi davetiyesinde yer alan isimleri incelediğimizde Selim'in edebiyat, sosyoloji ve din tarihi gibi alanlarda yoğun bir okuma yaptığını anlarız. Bu sergideki eserlerin isimlerinin nelere karşılık geldiklerini fark

against their teachers, who were all members of the d Group (d Grubu). Instead of lending support to their students, then director of the Academy Burhan Toprak and other Academy teachers took up their pens against the New Artists Group, since they viewed their own students as rivals. As possessors of all the advantages of the period, they had no intention of allowing any other group to undermine their privileged status. Selim describes this turbulent period as follows:

> *At that time there was the story of social realist painting. Soviet Russian painters had opened an exhibition here. We did not like their paintings. We declared that we would not paint social realist paintings and all of us would take care to maintain a high artistic standard. I included Abidin Dino in the first exhibition because his elder brother Arif [Dino] told me that his work was 'more suited to your group than the d Group and he is more your age.' But later on when Abidin began to interfere in everything the rest of our group objected and threw him out of the group. Then they formed a new group but I did not join it.*[8]

Another person who influenced Selim Turan's life and art was the ceramicist Fatma Şahika Arutay, who became his wife in 1944. Şahika Hanım came from an old family. She was born in 1917; her father Çerkes Şeyhizade Mehmed Bahaddin Bey was a judge in Kastamonu and later joined the Nationalist Forces. Bahaddin Bey arranged for his daughters Şahika Hanım and her elder sister Saffet Tanman (1912-2012) to learn foreign languages from a young age. Şahika Hanım studied at the German High School in Istanbul and went on to enter the Hamburg Academy of Fine Art in 1938, where she studied ceramics and sculpture.[9] With the outbreak of World War II she returned to Turkey and continued her studies at Istanbul State Academy of Fine Art, graduating from the Ceramics Department in 1942. Because Turan and Arutay were determined to make a living by their art, however high a price they might pay, they supported one another unconditionally.

FROM TRANSLATION TO EXPERIENCE: THE LIBERATING EFFECT OF PARIS

On 31 March 1947, Selim and Şahika Turan arrived in Paris after being granted a scholarship by the French government (*Boursiers du Gouvernement Français*). The young artists had been given the scholarship for the purpose of carrying out two years of research in Paris. Selim attended influential private studios of the time (such as those of André Lhote and Fernand Legér) and began to observe the current art environment. By means of regular visits to exhibitions, he came slowly but surely under the gravitational pull of abstract art (known in those days by such terms as *Non-figuratif, Art Informel and Abstraction Lyrique*). This was not a situation unique to Selim. Other Istanbul artists who went to Paris after 1945 (in order of their arrival, Fahrelnissa Zeid, Nejad Devrim, Avni Arbaş, Selim Turan, Tiraje Dikmen, Albert Bitran, Mübin Orhon, Semiramis Zorlu, Abidin Dino, Hakkı Anlı and Erdal Alantar) became closely involved in the city's art world. This generation of artists had

Res. 4 Galerie des Deux-Iles'de açılan "La Rose des Vents" isimli grup sergisinin davetiyesi, Ekim 1948 (Necmi Sönmez Arşivi).
Fig. 4 Invitation for the group exhibition "La Rose des Vents" at Galerie des Deux-Iles, October 1948 (Necmi Sönmez Archives).

Res. 5 / 6 Selim'in 1951'de Galerie Breteau'da açtığı ilk kişisel sergisi için hazırlanan davetiyenin ön ve arka yüzleri (Necmi Sönmez Arşivi).
Fig. 5 / 6 Front and reverse faces of the invitation for Selim's first solo exhibition at Galerie Breteau, 1951 (Necmi Sönmez Archives).

a hard time surviving as 'independent artists', but they succeeded in bringing about a major change of direction in contemporary Turkish art. Artists sent to Paris during the Ottoman period and early period of the Turkish Republic had been expected to remain passive carriers of existing art movements to Turkey. As passive cultural ambassadors they engaged only in the 'translation of art'. But the generation that went to Paris after 1945 managed to enter into a dialogue with contemporary art movements thanks to their personal 'experiences of Paris'.[11] They held a succession of one-person exhibitions in the leading galleries of the period and participated in group exhibitions (Salon des Réalités Nouvelles, Salon de Mai, Salon Comparaisons) which put submissions through a selection process. Their works were purchased for leading museum collections in France, Belgium, Denmark, the Netherlands and Austria. As one of the foremost representatives of this generation, Selim (Fig. 3) absorbed the artistic approach of the period at first hand by first working in various studios producing original prints in the form of lithographs and engravings by artists like Asger Jorn, Pierre Soulages, Joan Miró and Pablo Picasso, and went on to work as an assistant to Hans Hartung (1904-1989). Selim later described what happened when his two-year scholarship was terminated after a year:

> *After my scholarship was cut I went through difficult times. I did not have enough money to live on. I met many famous artists at Galerie Breteau, like Hans Hartung, Manessier, Bazaine and Herbin. Some of them gave me work. Soulages bought a painting of mine. I stretched canvases for Hartung and Soulages and primed them by applying base coats. Hartung was a very serious man. First he drew sketches in a notebook, then chose from these when making a painting. I painted several base coats onto the canvas and also put patches of colour. Hartung then did what he had planned in an instant, using Japanese lacquer applied with a brush.*[12]

Since we have no detailed documentation about Selim's association with Hans Hartung, we do not know how long he worked as Hartung's assistant. However, from documents in Selim's archive we learn that Hartung's collection included two of his oil paintings.[13] Hartung was evidently an inspiration for Selim. Over the years 1944-47 Selim developed abstract forms in his work on the one hand, while on the other he engaged in experiments with layout that would eventually forge his own artistic idiom. Among the painters who played a key role in Selim's early relations in Paris—apart from Hartung and Soulages—Georges Mathieu and Camille Bryen stand out. These two artists championed a style that could be defined as 'lyrical abstraction' in the art world of post-war Paris, where new movements were burgeoning.[14] Selim's abstract paintings were first shown in Paris at a group exhibition entitled 'La Rose des Vents' (Pinwheel), (Fig. 4) which opened in October 1948 at the Galerie des Deux-Iles. Organised by Mathieu,[15] it consisted of non-figurative style paintings by Bandeira, Christine Boumeester, Willam Gear,

etmek, Selim'in o yıllardaki entelektüel yapısı, eğilimleri hakkında detaylı bilgi sahibi olmanın anahtarıdır:

"Bateau ivre" ... Arthur Rimbaud'nun ünlü "Sarhoş Gemi" şiiri
"Les rires en pleur" ... Haitili şair Oswald Durand'ın bir kitabı
"L'essence et l'existence" ... Filozof Martin Heidegger'in ikonik bir cümlesi: "L'essence de l'homme c'est l'existence" (İnsanın özü varoluştur)
"Ali" ... Hazreti Ali
"Jardin des roses" ... İranlı şair Saadi'nin (8. yüzyıl) Golistan olarak da bilinen ünlü kitabının Fransızca çevirisi
"Diogène" ... Kinik felsefenin kurucusu Sinoplu filozof
"Œdipe" ... Voltaire'in önemli bir eseri
"Mahabharata" ... Bir Hint destanı
"Aziyadé" ... Pierre Loti'nin İstanbul'da geçen bir romanı
"Zarathustra" ... Zerdüşt
"Fortinbras" ... Shakespeare'in *Hamlet* oyunundaki bir karakterin ismi
"Brahma" ... Hindu dininde yaradılış tanrısı
"Auguste Comte vue par Clotilde de Vaux" Fransız şairi ve düşünürü Clotilde de Vaux, filozof Auguste Comte'ye *Réligion de L'Humatine* isimli laik dini mezhebi kurma fikrini vermiştir
"Flûte enchantée" ... Mozart'ın *Sihirli Flüt* operası
"Épicure" ... Epikuros, Klasik Yunan düşünürü

1960'lar hem Paris sanat ortamının[17] hem de Selim Turan'ın resim tarzının değişim içinde olduğu bir döneme denk gelir. Sanatçı bu yıl, dönemin ünlü Lucien Durand Galerisi'nde dördüncü kişisel sergini açarak bu değişim sürecinin ipuçlarını ortaya koymaya başlamıştı. Bu sergi üzerine dönemin önemli eleştirmeni Claude Riviere, övgü dolu bir yazı kaleme alır:

> *Selim ilk bakışta bizi büyülüyor. Çerçeveler üstümüze geldikçe eser onlardan ayrılıyor. Yeni mistik bir gerçek keşfediyoruz. Yarım kalan tonlamaların arasında bir dinsel şölen yaratıyor. Birkaç isim belleğimizde uçuşuyor. Hücreler, yarım çemberler ve ritimler Géricault'nun eserlerini hatırlatmakta. Tuvaldeki geniş biçimlerde perspektif sağlayan bir eksiklik var; bu da Delacroix'nın bazı yapıtlarını çağrıştırıyor. Birden Getsemani –Kudüs'teki Zeytin Dağı'nın bahçesi– oluşuyor önümüzde, figürlerle karşı karşıya değiliz. Sanatçının kalbinde şiddetle yankılanan İsa'nın kalbinde oluşan yüce hislerin içindeyiz. Muhteşem bir sergi.*[18]

Soyut çalışmalarına rağmen Selim, figüre daha sonra yönelen Nicolas de Staël, Raoul Ubac gibi, anlatım tarzını değiştirmekten çekinmedi. 1964'ten itibaren mimar Jean Balladur ile birlikte çalışmaya başlayarak onun binaları için sanat eserleri üretti. Tamamı güney Fransa'da olan okul ve üniversitelerde büyük boyutlu heykeller, meydan düzenlemeleri, freskler gerçekleştirerek yaşamını sanatçı olarak sürdürmeyi başardı. 1969 ve 1970'te İstanbul'da açtığı kişisel sergilerinde, hem soyut (Res. 7) hem de portre çalışmalarını sergiledi.

Marcelle Loubchansky, Grete Sauer, Nicolas Schöffer, Selim and Russel Xykeham.[16]

This simultaneous dialogue that Selim captured at what can be regarded as a very early date provides significant information about his explorations and the directions he took in Paris. During these years Selim took an interest in diverse original print techniques and took his first steps towards the mature abstract compositions that he would produce later. Two years later he held his first one-person exhibition in Paris, showing his 'Black Period' paintings at Breteau, then one of the city's leading galleries. (Fig 5, 6) Here the artist used an abstracted form of the Crucifixion motif that is so important in Christian iconography. His works dating from this period display Selim's deep-rooted aim to pass 'beyond the visible'. When we examine the names on the invitation to the exhibition, we realise just how profoundly well read Selim was in fields such as literature, sociology and religious history. Noticing the equivalent meanings of the names of works in this exhibition, is the key to detailed understanding of Selim's intellectual make-up and inclincations in those years:

'Bateau ivre'... Arthur Rimbaud's famous poem 'The Drunken Boat'
'Les rires en pleur'... Title of a book by the Haitian poet Oswald Durand
'L'essence et l'existence'... From the philosopher Martin Heidegger's iconic sentence: 'L'essence de l'homme c'est l'existence' (The essence of man is existence)
'Ali'... The Prophet Ali
'Jardin des roses'... French translation of the Persian poet Saadi's famous (8th century) book *Golistan*
'Diogène'... Name of the philosopher from Sinope who founded Cynic philosophy
'Œdipe'... A famous work by Voltaire
'Mahabharata'... An Indian epic
'Aziyadé'... A novel by Pierre Loti set in Istanbul
'Zarathustra'... Iranian founder of Zoroastrianism
'Fortinbras'... Name of a character in Shakespeare's *Hamlet*
'Brahma'... The Hindu creator god
'Auguste Comte vue par Clotilde de Vaux' The French poet and thinker Clotilde de Vaux gave the philosopher Auguste de Comte the idea of founding a secular religion called *Réligion de L'Humanité*
'Flûte enchantée'... Mozart's opera *The Magic Flute*
'Épicure'... Epicurus, the Classical Greek thinker

The 1960s corresponded to a period when both the Paris art worldxvii and Selim Turan's painting style were changing. In 1960 works shown at the artist's fourth one-person exhibition at the then renowned Lucien Durand Gallery began to reveal hints of this process of change. The famous critic Claude Riviere responded to this exhibition with an article filled with praise:

> *Selim enchants us at first sight. As the frames come over us, the works separate from them. We discover a new mystical reality. Amongst the half-finished tones he creates a religious pageant. A few names*

Res. 7 Selim Turan Paris'teki atölyesinde, 1960'lar. Fotoğraf: Kosta Daponte (Necmi Sönmez Arşivi).
Fig. 7 Selim Turan in his Paris studio, 1960s. Photo: Kosta Daponte (Necmi Sönmez Archives).

swirl in our mind. Cells, half hoops and rhythms remind us of works by Géricault. There is a gap in the broad shapes on the canvas that provides perspective; this recalls some works by Delacroix. Suddenly Gethsemane—the garden on the Mount of Olives in Jerusalem—appears before us; no figures confront us. We are overcome by the sublime emotions in the heart of Christ that echo so violently in the heart of the artist. A magnificent exhibition.[18]

Despite his abstract works, Selim did not hesitate to alter his style, as had Nicolas de Staël and Raoul Ubac, who also turned later to figurative painting. From 1964 he began to work with the architect Jean Balladur, producing art works for his buildings. These large scale sculptures, plaza installations and frescos, all for schools and universities in the south of France, enabled him to make a living as an artist. At his one-person exhibitions held in Istanbul in 1969 and 1970 he showed both abstract (Fig. 7) works and portraits.

DIFFERENT STRATEGIES OF MEANING

Following his retrospective exhibition in 1975 (Fig. 8) Selim began to make mobile statues, influenced by the pre-Columbian Peruvian statue of demon and angel that turned when touched, which he saw in the Musée de l'Homme in Paris. These works have a different character from those by Alexander Calder and Jean Tinguely, who are the names that come first to mind with respect to mobile sculptures. Not only do they reveal Selim's exploration of new avenues, but also underscore his playful personality. The artist's statues made by cutting and bending cardboard, nails, wire and milk bottle tops had to be touched by human hand to make them move. Although at first sight these sculptures are reminiscent of children's toys, they are full of signs and symbols[19] referencing 'beyond the visible'. Why was Selim interested in this type of game after producing marvellous compositions that had carried him to the furthest horizons of abstract expression? What did these slender figures mean, in the wake of his compelling compositions that had won him respect in Parisian art circles?

I was surprised by Selim's reluctance to say anything about this and similar subjects whenever I tried to discuss them with him in Paris. When, on 20 September 1990, I gathered all my courage and told him that I could not understand those statues and his 'Blond Maiden's, he took me to a pile of paintings in a corner of his studio and said, 'To understand these statues you need to look at these paintings. Sit down and look at them.' He walked off towards the studio door. I was used to him allowing me to look at paintings in his studio on my own. The paintings were placed back to front, leaning against the wall. After looking at them one by one I put them aside. It must have taken a long time, because I was almost surrounded by paintings. These canvases of unbearable figures and *The Blond Maiden* pictures were full of experiments whose meaning I was unable to decipher. But I wanted to finish the task I had begun and to look at everything down to the last picture on

FARKLI ANLAM STRATEJİLERİ

Selim'in 1975'te açtığı retrospektif sergiden sonra (Res. 8), Paris'teki Musée de l'Homme'da gördüğü, Kristof Kolomb öncesi Peru'da yapılmış, dokunulduğunda dönen bir cadı ve melek heykelinden etkilenerek, hareketli (*mobile*) heykellere yöneldiğini görüyoruz. Hareketli heykel denince akla gelen ilk isimler arasında olan Alexander Calder ile Jean Tinguely'nin yapıtlarından farklı bir karaktere sahip olan bu çalışmaları, Selim'in farklı arayışlarını ortaya çıkardığı gibi oyun oynamaktan hoşlanan kişiliğinin de altını çizer. Sanatçının karton, çivi, tel, süt şişesi kapaklarını bükerek, keserek oluşturduğu heykellerinin dönmesi, hareket etmesi için onlara insan elinin değmesi gerekmektedir. Oysa ilk bakıldığında adeta çocuk oyuncağı izlenimini uyandıran bu heykeller, "görünenin ötesini imgeleyen" işaretlerle, sembollerle[19] doludur. Selim, kendisini soyut anlatımın en uç noktalarına sürükleyen muhteşem kompozisyonlarından sonra neden bu tür oyunlara ilgi duymuştu? Paris sanat çevrelerinde kendisine saygınlık kazandıran etkileyici kompozisyonlarından sonra bu incecik figürler neyi ifade etmektedir?

Bu ve buna benzer konular üzerine Selim'le Paris'te ne zaman konuşmayı denesem, suskunluğu beni şaşırtırdı. 20 Eylül 1990'da tüm medeni cesaretimi toplayarak "Bu heykelleri ve 'Sarı Kız'ları anlayamıyorum" dediğimde, beni atölyesinin bir köşesinde yığılı resimlerin yanına götürerek "Bu heykelleri anlaman için bu resimlere bakman gerekli, otur bak" deyip atölyesinin kapısına doğru yürümüştü. Atölyede resimlerine yalnız başıma bakmama bir şey demediği için alışık olduğum bir durumdu bu. Duvara tersine dayalı olan tuvalleri tek tek elime alıp baktıktan sonra atölyenin uygun yerlerine yerleştiriyordum. Uzun bir süre baktığım için olsa gerek, adeta resimlerin ortasında kalakalmıştım. Bu tuvaller, katlanması mümkün olmayan figürler, *Sarı Kız* resimleri anlamını çözemediğim deneylerle doluydu. Ama başladığım işi bitirmek, duvardaki son resme kadar her şeye bakmak istiyordum. Sonuncu resme yaklaştığım sırada Selim'in ayak seslerini ve bana seslenişini duydum: "Artık yeter, yemeğe gidelim." Belki bir buçuk saat boyunca resimleri eski yerlerine dizip sokağa çıktık. Brasserie Zeyer'de onun yıllardır süregelen suskunluğunun biraz çözüldüğüne tanıklık ettim. Bana anlattıklarından yola çıkarak hareketli heykellerini, *Sarı Kız* resimlerini yorumlamaya çalışacağım.

Selim, tesadüf eseri özellikle Ege bölgesindeki Yörükler arasında yaygın olan Sarı Kız efsanesini dinlemekle kalmamış, onların Edremit'e yakın Tahta Kuşlar köyünde her yıl yaptıkları törenlere de katılmıştı. Bu folklor şenliğinin pagan karakterinden etkilenmişti. Bir tür oyun olarak yaptığı hareketli heykellerindeki figürler hem meleklere, hem de Sarı Kız'a benziyor, Selim burada mecazlar üzerinden ölüm kavramına yakınlaşıyordu.
Sarı Kız resimleri ve hareketli heykelleri, Selim'in görünenin ötesine yoğunlaştığının işaretidir; onun sanatı "çizgisel bir uğraş" değil, yokuşlar, çukurlar, tepeler, düzlüklerle dolu bir "yol" gibi kavradığının kanıtıdır.

Özellikle babasının Doğu-Batı kültürleri arasında kurmaya çalıştığı bağ, Selim'in,

Res. 8 Centre Culturel de Prieuré de Vivoin'da 1975'te açılan Selim Turan retrospektif sergisinin kataloğu (Necmi Sönmez Arşivi).
Fig. 8 Catalogue for Selim Turan's retrospective exhibition at Centre Culturel de Prieuré de Vivoin, 1975 (Necmi Sönmez Archives).

the wall. When I had nearly reached the last picture I heard Selim's footsteps and he called out, 'That's enough, let's go and eat.' It took us perhaps an hour and a half to put the paintings back in their places and then we went out. In the Brasserie Zeyer he slightly broke the silence that he had maintained for years. From what he told me I will try to interpret his mobile statues and the *Blond Maiden* paintings.

Selim had not only listened by chance to the Blond Maiden legend that is common among the Türkmen people of the Aegean region, but had attended the annual ceremonies held in the village of Tahta Kuşlar near Edremit. He had been affected by the pagan character of this traditional festival. Since the figures in the mobile sculptures that he had made as a kind of game resembled both angels and the Blond Maiden, Selim was here getting close to the concept of death through metaphors. His *Blond Maiden* paintings and mobile statues signified Selim's focus on what was beyond the visible; demonstrating that he saw art not as a 'linear exercise' but as a 'road' full of steep slopes, dips, hills and flat stretches.

In particular the connection that his father had endeavoured to establish between Eastern and Western cultures had helped Selim to grasp modern art when he was the student of Léopold Lévy, while also encouraging his work in the field of traditional arts. Although these might initially appear to be complete opposites, Selim had made no distinction between the 'skilled expression' that had achieved such an incredible intensity of feeling in his abstract compositions, and the 'playful mood' of his mobile statues. At this point bringing in the triple concept of thesis-antithesis-synthesis enables us to look at Selim's art from a new angle. Selim's thesis emerges in the abstract work that he developed after 1950. As a kind of vehicle of introspection, abstract painting is a thesis, an interpretation, defining the world. From the 1960s the artist developed a largely figurative antithesis against the former thesis. Then in Selim's mobile statues of his final period we encounter a synthesis which is both almost a battle against death and full of elements referring to eternity.

Léopold Lévy'nin öğrencisi olarak modern sanatı kavramasına yardımcı olduğu gibi, geleneksel sanatlar alanında çalışmasını da destekliyordu. İlk bakışta bir karşıtlık olarak gözükse de, Selim inanılmaz duygu yoğunluğuna ulaştığı soyut kompozisyonlarındaki "ustalıklı ifade" ile hareketli heykellerindeki "oyun havasında" bir ayrım yapmamıştı. Bu noktada, tez-antitez-sentez üçlemesini devreye sokarak Selim'in sanatına farklı bir açıdan bakmamız da mümkündür. Selim'in tezi, 1950'den sonra geliştirmiş olduğu soyut çalışmalarıyla karşımıza çıkar. Soyut resim bir tür içedönüşün aracı olarak, dünyayı tanımlayacak bir tez, bir yorumdur. Sanatçı 1960'lardan sonra bu teze karşı figür ağırlıklı bir antitez geliştiriyordu. Selim'in son dönem çalışmaları olan hareketli heykellerinde karşılaştığımız sentez ise, adeta ölüme karşı geliştirilen bir mücadele olduğu gibi, sonsuzluğa da gönderme yapan öğelerle doludur.

Selim Turan, söylemek istediğini kesinleştirmeyen, bunu da sanat yaşamının sonuna dek bir tavır olarak koruyan gizemli sanatçılardan biriydi. Sanatçının küçük kardeşi Feyzaver Alpsar'ı son ziyaret ettiğimde, bana ablası Saide Sandur'un Selim'in konuşmalarını not ettiği bir defteri göstermişti. Bu defterde rastladığım cümlelerle yazımı sonlandırmak istiyorum:

Mümkün mü her an kendimizi tenkit etmemiz? Her an işe yeniden başlamamız ve bitirdik zannettiğimiz işleri tekrar ele almamız?

Bu sergilerin, bu resimlerin hiç biri tek başına yapmak istediğimi veremez veya yapabileceklerimi anlatamaz. Abstre resimlerim ve heykellerim dahil yaptıklarım ve yapacaklarımın tümü, iyi veya kötü ben olabilirim.

Ne geçmişi reddederek, tanımayarak, ne günümüzü nasıl olduğundan başka görerek ne de geleceği istediğimiz gibi göstererek ilerleyebiliriz. Bütün imkânsızlıklara rağmen, mümkün olduğu kadar objektif olmamız lazım.[20]

Mayıs 2017, Düsseldorf

* Selim Turan hakkındaki çalışma boyunca yol arkadaşlığı için eşim Demet'e minnettarım. Değişik zamanlarda kapılarını çaldığım aşağıdaki kişiler, arşivlerini açarak araştırmalarıma destek oldular. Kendilerine teşekkürü borç bilirim: (Alfabetik sıraya göre) Feyzaver Turan Alpsar, İstanbul; Olga ve Ahmet Benli, Paris-İstanbul; Nilgün Beller, İstanbul; Claude ve Albert Bitran, Paris; Sema Çağa, İstanbul; Maurice Frédéric Calatchi, Montpellier; Taci Karan (Guy Caran), Paris; Athena Daponte, Paris; Nil Duran, İstanbul; Korkut Emrah Erdur, İstanbul; Ceyda ve Ünal Göğüş, İstanbul; Barbro ve Güneş Karabuda, Stockholm; Tuğray Kaynak, İstanbul; Öner Kocabeyoğlu, İstanbul; Françoise ve Albert Marchais, Paris; Françoise ve Fıtrat Onger; Veysel Uğurlu, İstanbul.

Selim Turan was one of those mysterious artists who was never explicit about what he wanted to say and preserved this attitude to the end of his artistic life. At my last visit to his younger sister Feyzaver Alpsar, he showed me a notebook in which his sister Saide Sandur had noted conversations with Selim. I want to end here with some sentences that I read in this notebook:

Is it possible to constantly criticise ourselves? To start again at every moment and go back to tasks that we thought we had finished?

Not one of these exhibitions, these paintings, can alone express what I want to do or could do. All of what I have done and will do, including my abstract paintings and statues, good or bad, can be me.

We cannot progress by rejecting or ignoring the past, by viewing the present differently from the reality, or by showing the future as we wish it to be. Despite all obstacles we have to be as objective as possible.[20]

May 2017, Düsseldorf

* I am grateful to my wife Demet for keeping me company throughout my work on Selim Turan. The following people, to whom I have applied at different times, have assisted my research by opening their archives for me and I am indebted to all of them: (In alphabetical order) Feyzaver Turan Alpsar, Istanbul; Olga and Ahmet Benli, Paris and İstanbul; Nilgün Beller, Istanbul; Claude and Albert Bitran, Paris; Sema Çağa, Istanbul; Maurice Frédéric Calatchi, Montpellier; Taci Karan (Guy Caran), Paris; Athena Daponte, Paris; Nil Duran, Istanbul; Korkut Emrah Erdur, Istanbul; Ceyda and Ünal Göğüş, Istanbul; Barbro and Güneş Karabuda, Stockholm; Tuğray Kaynak, Istanbul; Öner Kocabeyoğlu, Istanbul; Françoise and Albert Marchais, Paris; Françoise and Fıtrat Onger; Veysel Uğurlu, Istanbul.

1 "Yaşamın içinden geçip gitmek gerek, kırmızı ya da mavi, çırılçıplak / Bir usta balıkçı müziğiyle / Fazlasıyla hazır / Şenliğe." Gabrielle Buffet-Picabia, *Aires Abstraits*, Collection les Problèmes de l'Art, Genève 1957, s. 7.

2 Necmi Sönmez, *Tez-Antitez-Sentez Selim Turan'ın Sanat Serüveni*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2016.

3 Selim Turan, *Sanat ve Toplum Üzerine*, Köprü Yayınları, İstanbul 1969.

4 Ali Haydar Bayar, *Hüseyinzâde Ali Bey*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998, s. 9.

5 Sanatçının kardeşi Feyzaver Turan Alpsar ile yapılan görüşme, 15 Mayıs 2015.

6 Necmi Sönmez, "Paris Okulu ve Türk Ressamları," *Türk Ressamları ve Paris Okulu, Paris 1945-60*, sergi kataloğu, Yapı Kredi Kültür Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 14-17.

7 1936'dan 1949'a dek İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü Şefliği görevini yürüten Lévy, Türk Sanatı üzerinde dönemsel bir etki bıraktı. Daha sonra kendi tarzlarını geliştiren öğrencileri arasında Selim Turan, Haşmet Akal, Naile Akıncı, Agop Arad, Avni Arbaş, Turgut Atalay, Ferruh Başağa, Nejad Devrim, Neşet Günal, Nuri İyem, Fethi Karakaş, Hulusi Mercan, Remzi Raşa, Adnan Varınca, Mümtaz Yener ve Tiraje Dikmen gibi önemli isimlerin yer alması, onun eğitim anlayışının gücünü kanıtlar. Bu denli önemli bir eğitimci, sanatçı olmasına rağmen Lévy üzerine 1992'de Cemal Reşit Rey salonlarında ve Almelek Sanat Galerisi'nde, 1995'te Milli Reasürans Galerisi'nden açılan küçük çaplı sergilerden başka ülkemizde hiçbir etkinliğin yapılmaması son derece düşündürücüdür.

8 Mehmet Güleryüz-Selim Turan Söyleşisi, *Votre Beauté* (Aralık 1992): 41.

9 Saffet Tanman, *Ilgaz Dağları'ndan Batnas Tepeleri'ne*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008, s. 135.

10 Ali Artun, *Bir Başlangıç, 1950-2000 Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Çağdaş Türk Sanatı Koleksiyonu*, Ankara 1984, s. 9-18; Ali Artun, "Çağdaş Sanat Tarihleri ve Türkiye'de Sanatın Çağdaşlaşması", *Toplum ve Bilim* (Kış 1998): 24-65.

11 Deniz Artun, *Paris'ten Modernlik Tercümeleri, Académie Julian'da İmparatorluk ve Cumhuriyet Öğrencileri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007, s. 278-292.

12 Selim Turan-Özay Erkılıç Söyleşisi, *Sanat Çevresi* 162 (Nisan 1992): 9.

13 Sanatçının ablası Saide Santur'un tuttuğu bu listeyle, 1970'lerin başına kadar Selim Turan resimlerinin hangi koleksiyonlarda olduğu detaylı bir şekilde arşivlenmiştir.

14 Michel Ragon, "Die Lyrische Abstraktion-Von der Explosion zur Inflation," Seit 45, *Die Kunst unsere Zeit*, c. 1, Brüksel 1970, s. 73.

15 George Mathieu, *Au-delà du Tachisme*, Paris 1963, s. 60.

16 Selim Turan'ın bu sergiye katıldığını bana bildirmekle kalmayıp davetiyesini de hediye eden Veysel Uğurlu'ya yardımlarından ötürü teşekkür ederim. Selim hakkında daha ayrıntılı çalışma hissini bana bu davetiye verdi.

17 Pop Art ve Fluxus akımlarının Paris'te kendisini duyurmaya başladığı bu dönemde, eleştirmen Pierre Restany, 27 Ekim 1960'da Yves Klein, Arman, Martial Raysse, Daniel Spoerri, Jean Tinguely, François Dufrêne, Raymond Hains, Jacques de la Villeglé'in katılımıyla *Nouveau Réalisme* akımının manifestosunu yayınlayarak, o zamana dek Paris sanat ortamında geçerli olan soyut sanat yorumlarının pabucunu dama atmıştı.

18 Claude Riviere, "*Selim*", Combat (25.10.1960), Fransızcadan çev. Korkut Emrah Erdur.

19 Figürlerin birçoğunun kanatlarının olması, onların melek olduğu hissini uyandırır. Ellerini çoğu kez sema yapan dervişler gibi tutmaları, sanatçının yeryüzü ve gökyüzü olgularına gönderme yaptığının kanıtıdır. Hareketli heykellerin tamamında karşılaşılan "denge olgusunun" bu dünya ile uhrevi dünya arasındaki ilişkiyi imgelediği de dikkati çeker.

20 Bu defterlerin her ikisinin 1994'te vefat eden Selim ve Saide kardeşlerin geçmiş hayatlarını değerlendirdikleri izdüşümleriyle dolu olması, defterin 1980 sonu ve 1990'larda Selim'in daha çok İstanbul'da vakit geçirdiği zamanlarda yazılmış olduğunu düşündürmektedir.

1 Gabrielle Buffet-Picabia, *Aires Abstraits*, Collection les Problèmes de l'Art, Genève 1957, p. 7.

2 Necmi Sönmez, *Tez-Antitez-Sentez Selim Turan'ın Sanat Serüveni*, Yapı Kredi Yayınları, Istanbul 2016.

3 Selim Turan, *Sanat ve Toplum Üzerine*, Köprü Yayınları, Istanbul 1969.

4 Ali Haydar Bayar, *Hüseyinzâde Ali Bey*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998, p. 9.

5 Interview with the artist's sister Feyzaver Turan Alpsar, 15 May 2015.

6 Necmi Sönmez, 'Paris Okulu ve Türk Ressamları' *Türk Ressamları ve Paris Okulu*, Paris 1945-60, exhibition catalogue, Yapı Kredi Kültür Yayıncılık, İstanbul 2000, pp. 14-17.

7 Lévy was the head of the Painting Department of the Academy of Fine Arts, Istanbul 1936-1949 and he left the mark of his period upon Turkish Art. His students including important artists like Selim Turan, Haşmet Akal, Naile Akıncı, Agop Arad, Avni Arbaş, Turgut Atalay, Ferruh Başağa, Nejad Devrim, Neşet Günal, Nuri İyem, Fethi Karakaş, Hulusi Mercan, Remzi Raşa, Adnan Varınca, Mümtaz Yener and Tiraje Dikmen, who later developed their own styles, are proof of his strong educational influence. It is rather thought-provoking that apart from two small exhibitions in Istanbul, at the Cemal Reşit Rey Salons in 1992 and at Milli Reasürans Galeri in 1992, no other events have been held for such an important teacher despite the fact that he also was an artist.

8 Mehmet Güler-Selim Turan Interview, *Votre Beauté* (December 1992): 41.

9 Saffet Tanman, *Ilgaz Dağları'ndan Batnas Tepeleri'ne*, Yapı Kredi Yayınları, Istanbul 2008, p. 135.

10 Ali Artun, *Bir Başlangıç, 1950-2000 Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Çağdaş Türk Sanatı Koleksiyonu*, Ankara 1984, pp. 9-18; Ali Artun, "Çağdaş Sanat Tarihleri ve Türkiye'de Sanatın Çağdaşlaşması", *Toplum ve Bilim* (Winter 1998): 24-65.

11 Deniz Artun, *Paris'ten Modernlik Tercümeleri, Académie Julian'da İmparatorluk ve Cumhuriyet Öğrencileri*, İletişim Yayınları, Istanbul 2007, pp. 278-292.

12 Selim Turan-Özay Erkılıç Interview, *Sanat Çevresi* 162 (April 1992): 9.

13 The artist's elder sister Saide Santur kept this list providing a detailed archive of which picture was in which collection until early 1970.

14 Michel Ragon, 'Die Lyrische Abstraktion-Von der Explosion zur Inflation,' Seit 45, *Die Kunst unsere Zeit*, c. 1, Brussels, 1970, p. 73.

15 George Mathieu, *Au-delà du Tachisme*, Paris 1963, p. 60.

16 I wish to thank Veysel Uğurlu for his help in not only in informing me that Selim Turan participated in this exhibition but also for making me a present of the invitation. This invitation gave me a feeling of more detail in my work in relation to Selim.

17 At this period when the Pop Art and Fluxus movements were having an impact in Paris the critic Pierre Restany published a manifesto on 27 November 1960 about the *Nouveau Réalisme* movement with the participation of Yves Klein, Arman, Martial Raysse, Daniel Spoerri, Jean Tinguely, François Dufrêne, Raymond Hains, Jacques de la Villeglé which discredited all previous prevalent interpretations of abstract art in the Parisian art scene.

18 Claude Riviere, *"Selim"*, *Combat* (25.10.1960), translated from French by Korkut Emrah Erdur.

19 With most of the figures having wings, they seem like angels. The hands usually held like the dervishes performing the sema prove that the artist is alluding to the earth and heaven. It also shows that the 'phenomenon of balance' encountered in all the sculptures envisages the relationship between the worldly and the otherworldly.

20 As both of these notebooks are full of thoughts about the past lives of the brother and sister, Selim and Saide, who died in 1994, I believe that they were written in the late 1980s and 1990s when Selim spent more time in Istanbul.

Sanatçının Alesia'daki atölyesinde. 1970 sonları.
Studio of the artist in Alesia. Late 1970.

SEÇİLMİŞ ESERLER
SELECTED WORKS

Bölüm başlıkları Selim Turan'ın ilgiyle okuduğu, ilham aldığı tasavvuf şairi Feridüddin Attâr'ın *Mantıku't-Tayr* isimli kitabından alınmıştır.

Sections are titled after Farid ud-Din Attar's book *Mantiq ut-Tayr*, the sufi poet whose work Selim Turan admired and read with interest.

1 *Otoportre*, 1930-1935
Kontrplak üzerine yağlıboya
34 × 25,5 cm
Env. no. 2003/2014
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

2 *Şahika Turan*, 1935 (?)
Tuval üzerine yağlıboya
34,5 × 24 cm
Env. no. 2003/2016
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

1

"BU YOL KAÇ FERSAH?"

İLK ÇALIŞMALAR: 1935-1941

' HOW MANY LEAGUES IS THIS ROAD?'

EARLY WORKS: 1935-41

1 *Self-portrait*, 1930-35
Oil on plywood
34 × 25.5 cm
Inv. no. 2003/2014
Istanbul University
Selim Turan Collection

2 *Şahika Turan*, 1935 (?)
Oil on canvas
34.5 × 24 cm
Inv. no. 2003/2016
Istanbul University
Selim Turan Collection

2

3 *Sol*:
Selim Turan'ın Babası Hüseyinzade Ali Bey'in Portresi, 1937
Kâğıt üzerine karakalem
19 × 12 cm
Env. no. 2003/2050
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

Sağ:
Selim Turan'ın Annesi Edhiye Hanım'ın Portresi, 1937
Çinko baskı (gravür)
Edisyon 2/3
23 × 14 cm
Env. no.: 2003/2050
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

3

3 *Left*:
Portrait of Selim Turan's Father, Hüseyinzade Ali Bey, 1937
Charcoal on paper
19 × 12 cm
Inv. no. 2003/2050
Istanbul University
Selim Turan Collection

Right:
Portrait of Selim Turan's Mother, Edhiye Hanım, 1937
Engraving on zinc plate
Edition 2/3
23 × 14 cm
Inv. no. 2003/2050
Istanbul University
Selim Turan Collection

4 *Üsküdar*, 1940 (?)
Duralit üzerine yağlıboya
32 × 47 cm
Env. no. 2003/2025
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

5 *Büyükdere*, 1940 (?)
Kartona marufle tuval
üzerine yağlıboya
32,5 × 38,5 cm
Env. no. 2003/2022
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

4

5

4 *Üsküdar*, 1940 (?)
Oil on fiberboard
32 × 47 cm
Inv. no. 2003/2025
Istanbul University
Selim Turan Collection

5 *Büyükdere*, 1940 (?)
Oil on canvas, mounted
on cardboard
32.5 × 38.5 cm
Inv. no. 2003/2022
Istanbul University
Selim Turan Collection

6 *Bodrum*, 1941
Tuval üzerine yağlıboya
26 × 33,5 cm
Env. no. 2003/2058
İstanbul Üniversitesi Selim Turan
Koleksiyonu

7 *Fethiye*, 1941
Tuval üzerine yağlıboya
53 × 33,5 cm
Env. no. 2003/2057
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

6

1941 YURT GEZİLERİ KAPSAMINDA MUĞLA, BODRUM'DAKİ ÇALIŞMALARI

WORKS IN MUĞLA, BODRUM DURING THE 1941 NATIONWIDE TOURS

6 *Bodrum*, 1941
Oil on canvas
26 × 33.5 cm
Inv. no. 2003/2058
Istanbul University
Selim Turan Collection

7 *Fethiye*, 1941
Oil on canvas
53 × 33.5 cm
Inv. no. 2003/2057
Istanbul University
Selim Turan Collection

7

8 *Dilenci Kadın ve Çocuk*, 1941
Kâğıt üzerine guvaş, füzen, yağlı pastel
148,5 × 77 cm
Env. no. 2003/2067
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

9 *Ayakta Duran Çocuk*, 1943
Kâğıt üzerine guvaş, pastel
113,5 × 74 cm
Env. no. 2003/2074
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

10 *Esrarkeş*, 1948
Kâğıt üzerine çini mürekkebi, füzen
100 × 64 cm
Env. no. 2003/2066
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

11 *Dilenci*, 1942
Kâğıt üzerine yağlıboya, guvaş, pastel
111 × 80 cm
Env. no. 2003/2075
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

8

9

1941 YENİLER GRUBU VE FİGÜR ANALİZLERİ

THE NEW PAINTERS GROUP OF 1941, AND FIGURE ANALYSES

8 *Beggar Woman and Child*, 1941
Gouache, charcoal, oil pastel on paper
148.5 × 77 cm
Inv. no. 2003/2067
Istanbul University
Selim Turan Collection

9 *Standing Child*, 1943
Gouache, pastel on paper
113.5 × 74 cm
Inv. no. 2003/2074
Istanbul University
Selim Turan Collection

10 *Hashish-smoker*, 1948
India ink, charcoal on paper
100 × 64 cm
Inv. no. 2003/2066
Istanbul University
Selim Turan Collection

11 *Beggar*, 1942
Oil, gouache, pastel on paper
111 × 80 cm
Inv. no. 2003/2075
Istanbul University
Selim Turan Collection

10

11

12 *Kompozisyon*, 1951
Kâğıt üzerine guvaş
24 × 43 cm
Env. no. 2003/2099
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

13 *Kompozisyon*, 1950
Tuval üzerine yağlıboya
69 × 50 cm
Env. no. 2003/2086
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

12

“BİLİYORSUN Kİ KAPI KAPALI. YÜRÜ O KAPALI KAPIYA VAR.”

YALIN SOYUT DÖNEMİ: 1947-1969

‘YOU KNOW THE DOOR IS CLOSED. WALK AND REACH THAT DOOR.’

ABSOLUTE ABSTRACT PERIOD: 1947-69

12 *Composition*, 1951
Gouache on paper
24 × 43 cm
Inv. no. 2003/2099
Istanbul University
Selim Turan Collection

13 *Composition*, 1950
Oil on canvas
69 × 50 cm
Inv. no. 2003/2086
Istanbul University
Selim Turan Collection

13

14 *Kompozisyon*, 1950-1955
Tuval üzerine yağlıboya, tutkal, kum
63,5 × 99 cm
Env. no. 2003/2156
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

15 *Kompozisyon*, 1952
Tuval üzerine yağlıboya, tutkal, kum
100 × 64,5 cm
Env. no. 2003/2163
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

14

15

14 *Composition*, 1950-55
Oil, glue, sand on canvas
63.5 × 99 cm
Inv. no. 2003/2156
Istanbul University
Selim Turan Collection

15 *Composition*, 1952
Oil, glue, sand on canvas
100 × 64.5 cm
Inv. no. 2003/2163
Istanbul University
Selim Turan Collection

16 *Kompozisyon*, 1955
Sunta üzerine yağlıboya
50 × 61 cm
Env. no. 2003/2089
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

17 *Kompozisyon*, 1955
Tuval üzerine yağlıboya
114 × 71 cm
Env. no. 2003/2144
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

16

17

16 *Composition*, 1955
Oil on chipboard
50 × 61 cm
Inv. no. 2003/2089
Istanbul University
Selim Turan Collection

17 *Composition*, 1955
Oil on canvas
114 × 71 cm
Inv. no. 2003/2144
Istanbul University
Selim Turan Collection

18 *Kompozisyon*, 1955-1960
Sunta üzerine yağlıboya, tutkal, kum
94 × 65 cm
Env. no. 2003/2159
İstanbul Üniversitesi Selim Turan
Koleksiyonu

19 *Kompozisyon*, 1955-1960
Tuval üzerine yağlıboya
116 × 73 cm
Env. no. 2003/2162
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

18

19

18 *Composition*, 1955-60
Oil, glue, sand on chipboard
94 × 65 cm
Inv. no. 2003/2159
Istanbul University
Selim Turan Collection

19 *Composition*, 1955-60
Oil on canvas
116 × 73 cm
Inv. no. 2003/2162
Istanbul University
Selim Turan Collection

20 *Kompozisyon*, 1960
Tuval üzerine yağlıboya, tutkal, kum
161 × 113 cm
Env. no. 2003/2158
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

21 *Kompozisyon*, 1960-1965
Tuval üzerine yağlıboya
88 × 129 cm
Env. no. 2003/2130
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

20

21

20 *Composition*, 1960
Oil, glue, sand on canvas
161 × 113 cm
Inv. no. 2003/2158
Istanbul University
Selim Turan Collection

21 *Composition*, 1960-65
Oil on canvas
88 × 129 cm
Inv. no. 2003/2130
Istanbul University
Selim Turan Collection

22 *Kompozisyon*, 1955-1960
Tuval üzerine yağlıboya
54 × 81 cm
Env. no. 2003/2087
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

23 *Kompozisyon*, 1964
Tuval üzerine yağlıboya
119 × 274 cm
Env. no. 2003/2151
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

24 *Kompozisyon*, 1964
Tuval üzerine yağlıboya
149 × 299 cm
Env. no. 2003/2146
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

22

23

22 *Composition*, 1955-60
Oil on canvas
54 × 81 cm
Inv. no. 2003/2087
Istanbul University
Selim Turan Collection

23 *Composition*, 1964
Oil on canvas
119 × 274 cm
Inv. no. 2003/2151
Istanbul University
Selim Turan Collection

24 *Composition*, 1964
Oil on canvas
149 × 299 cm
Inv. no. 2003/2146
Istanbul University
Selim Turan Collection

24

25 *Kompozisyon*, 1960-1965
Tuval üzerine yağlıboya, tutkal, kum
129 × 96 cm
Env. no. 2003/2131
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

26 *Martılar*, 1969
Kâğıt üzerine guvaş
21 × 61 cm
Env. no. 2003/2190
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

25

26

25 *Composition*, 1960-65
Oil, glue, sand on canvas
129 × 96 cm
Inv. no. 2003/2131
Istanbul University
Selim Turan Collection

26 *Seagulls*, 1969
Gouache on paper
21 × 61 cm
Inv. no. 2003/2190
Istanbul University
Selim Turan Collection

27 *Martılar*, 1969
Kontrplak üzerine yağlıboya
100 × 70 cm
Env. no. 2003/2186
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

28 *Kompozisyon*, 1969
Sunta üzerine yağlıboya, tutkal
89 × 70 cm
Env. no. 2003/2114
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

27

“BİRİ DİYORDU Kİ, ANAHTARI KAYBETTİM.”

SANAT VE TOPLUM ÜZERİNE / SOYUT-SOMUT ARAŞTIRMALAR: 1969-1980

27 *Seagulls*, 1969
Oil on plywood
100 × 70 cm
Inv. no. 2003/2186
Istanbul University
Selim Turan Collection

28 *Composition*, 1969
Oils, glue on chipboard
89 × 70 cm
Inv. no. 2003/2221
Istanbul University
Selim Turan Collection

28

‘ SOMEONE SAID, I LOST THE KEY.’

ABSTRACT-CONCRETE RESEARCHES / ON ART AND SOCIETY: 1969-80

29 *Soyut Heykel* (Martı)
Metal
y. 18 cm
Env. no. 2003/2256
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

30 *Martılar*, 1969
Kâğıt üzerine guvaş
21 × 63 cm
Env. no. 2003/2189
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

29

30

29 *Abstract Sculpture* (Seagull)
Metal
h. 18 cm
Inv. no. 2003/2256
Istanbul University
Selim Turan Collection

30 *Seagulls*, 1969
Gouache on paper
21 × 63 cm
Inv. no. 2003/2189
Istanbul University
Selim Turan Collection

31 *Kompozisyon*
Tuval üzerine yağlıboya
150 × 150 cm
Env. no. 2003/2129
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

31

31 *Composition*
Oil on canvas
150 × 150 cm
Inv. no. 2003/2129
Istanbul University
Selim Turan Collection

32 *Martılar*, 1969
Kâğıt üzerine guvaş
21 × 61 cm
Env. no. 2003/2187
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

33 *Kompozisyon*, 1970-1975
Tuval üzerine yağlıboya
99 × 72,5 cm
Env. no. 2003/2149
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

32

33

32 *Seagulls*, 1969
Gouache on paper
21 × 61 cm
Inv. no. 2003/2187
Istanbul University
Selim Turan Collection

33 *Composition*, 1970-75
Oil on canvas
99 × 72.5 cm
Inv. no. 2003/2149
Istanbul University
Selim Turan Collection

34 *Sarı Kız*, 1980-1985
Sunta üzerine yağlıboya
69 × 68,5 cm
Env. no. 2003/2229
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

35 *Kompozisyon*, 1985-1990
Tuval üzerine yağlıboya
88 × 129 cm
Env. no. 2003/2139
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyon

34

34 *The Blond Maiden*, 1980-85
Oil on chipboard
69 × 68.5 cm
Inv. no. 2003/2229
Istanbul University
Selim Turan Collection

35 *Composition*, 1985-90
Oil on canvas
88 × 129 cm
Inv. no. 2003/2139
Istanbul University
Selim Turan Collection

35

36 *Kompozisyon*, 1985-1990
Tuval üzerine yağlıboya
108,5 × 183 cm
Env. no. 2003/2135
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

36

36 *Composition*, 1985-90
Oil on canvas
108.5 × 183 cm
Inv. no. 2003/2135
Istanbul University
Selim Turan Collection

37 *Kompozisyon*, 1985-1990
Tuval üzerine yağlıboya
78 × 98 cm
Env. no. 2003/2165
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

38 *Kompozisyon*, 1985-1990
Tuval üzerine yağlıboya
165 × 127 cm
Env. no. 2003/2136
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

37

37 *Composition*, 1985-90
Oil on canvas
78 × 98 cm
Inv. no. 2003/2165
Istanbul University
Selim Turan Collection

38 *Composition*, 1985-90
Oil on canvas
165 × 127 cm
Inv. no. 2003/2136
Istanbul University
Selim Turan Collection

38

39 *Kompozisyon*, 1985-1990
Sunta üzerine yağlıboya, tutkal, kum
87 × 146 cm
Env. no. 2003/2157
İstanbul Üniversitesi Selim Turan
Koleksiyonu

40 *Kompozisyon*, 1985-1990
Tuval üzerine yağlıboya
165 × 125 cm
Env. no. 2003/2155
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

39

40

39 *Composition*, 1985-90
Oil, glue, sand on chipboard
87 × 146 cm
Inv. no. 2003/2157
Istanbul University
Selim Turan Collection

40 *Composition*, 1985-90
Oil on canvas
165 × 125 cm
Inv. no. 2003/2155
Istanbul University
Selim Turan Collection

41 *Hareketli (Cambazlar-Mobile)*, 1975-1980
Japon kâğıdı, tel, ip, kumaş, alüfolyo, akrilik boya, kurşun, balmumu, raptiye, yaldızlı kâğıt, kâğıt hamuru
y. 66 cm
Env. no. 2004/2264
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

42 *Hareketli (Mobile*), 1975-1980
Tel, kâğıt hamuru, kâğıt, yaldızlı boya, akrilik boya, çivi, bakır tel
y. 62,5 cm
Env. no. 2004/2268
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

"SIR DENİZİNE KAVUŞTUM, YOK OLDUM."

SARI KIZ DİZİSİ VE MOBİL HEYKELLER: 1980-1994

41

' I JOINED THE SEA OF MYSTERY, AND VANISHED.'

THE BLOND MAIDEN SERIES AND MOBILES: 1980-94

41 *Mobile (Acrobats)*, 1975-80
Japanese paper, wire, string, cloth, alufolio, acrylic paint, lead, beeswax, thumbtack, gilt paper, paper-mache
h. 66 cm
Inv. no. 2004/2264
Istanbul University
Selim Turan Collection

42 *Mobile*, 1975-80
Wire, paper-mache, paper, metallic paint, acrylic paint, nails, copper wire
h. 62.5 cm
Inv. no. 2004/2268
Istanbul University
Selim Turan Collection

42

43 *Hareketli (Mobile)*, 1975-1980
Tel, kâğıt hamuru, alüminyum folyo, akrilik boya
y. 71,5 cm
Env. no. 2004/2267
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

44 *Hareketli (Mobile)*, 1975-1980
Tel, kurşun, kâğıt hamuru, akrilik boya
y. 64,5 cm
Env. no. 2004/2266
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

43

43 *Mobile*, 1975-80
Wire, paper-mache, aluminium folio, acrylic paint
h. 71.5 cm
Inv. no. 2004/2267
Istanbul University
Selim Turan Collection

44 *Mobile*, 1975-80
Wire, lead, paper-mache, acrylic paint
h. 64.5 cm
Inv. no. 2004/2266
Istanbul University
Selim Turan Collection

44

45 *Hareketli (Mobile)*, 1975-1980
Tel, kurşun, kâğıt hamuru, akrilik boya
y. 69 cm
Env. no. 2004/2265
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

46 *Hareketli (Mobile)*, 1975-1980
Alçı, yağlıboya, teneke parçaları,
tel, tuval bezi
y. 89 cm
Env. no. 2004/2271
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

46

45 *Mobile*, 1975-80
Wire, lead, paper-mache, acrylic paint
h. 69 cm
Inv. no. 2004/2265
Istanbul University
Selim Turan Collection

46 *Mobile*, 1975-80
Plaster, oil, pieces of tin, wire,
canvas cloth
h. 89 cm
Inv. no. 2004/2271
Istanbul University
Selim Turan Collection

47

47 *Hareketli* (*Mobile*), 1975-1980
Tel, kurşun, kâğıt hamuru, akrilik boya
y. 84 cm
Env. no. 2004/2270
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

48 *Hareketli* (*Mobile*), 1975-1980
Tel, kâğıt hamuru, akrilik boya,
yaldızlı boya
y. 70,5 cm
Env. no. 2004/2269
İstanbul Üniversitesi
Selim Turan Koleksiyonu

48

47 *Mobile*, 1975-80
Wire, lead, paper-mache, acrylic paint
h. 84 cm
Inv. no. 2004/2270
Istanbul University
Selim Turan Collection

48 *Mobile*, 1975-80
Wire, paper-mache, acrylic paint,
metallic paint
h. 70.5 cm
Inv. no. 2004/2269
Istanbul University
Selim Turan Collection

49

Alesia'daki atölyesinde. 1980'ler.
The artist in his studio in Alesia. 1980s.

Selim Turan'ın babası Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan ve annesi Edhiye Hanım (Feyzaver Alpsar Arşivi).
Selim Turan's father Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan, and his mother Edhiye Hanım (Feyzaver Alpsar Archives).

KRONOLOJİ
CHRONOLOGY

Hazırlayanlar Compiled by Demet Sönmez / Necmi Sönmez

1915
27 Mayıs Mehmet Selim Turan, İstanbul Cağaloğlu'ndaki Hasan Fehmi Paşa Konağı'nda doğdu. Babası, Azeri-Kafkas asıllı Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Bey (1864-1940), annesi ise Çerkes Süvari Zabiti Şemsettin Bey'in kızı Edhiye Hanım'dır (1890-1947). Saide Sandur (1914-1994) ve Feyzaver Alpsar (1920) isimli iki kız kardeşi vardır.

1923
Kasım Selim, Beyazıt'ta Numune Zükur İlkokulu'nda öğrenime başladı. Resim öğretmeni Malik Aksel'di. 1925'te ilkokulun 3. sınıfında, Galatasaray Lisesi'ne geçti. Cihat Burak ile sınıf arkadaşıydı.

1933
8 Ekim d Grubu'nun ilk sergisi Abidin Dino, Zeki Faik İzer, Cemal Tollu, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Nurullah Berk, Zühtü Müridoğlu'nun katılımıyla Beyoğlu'ndaki Mimoza Şapka Dükkânı'nda açıldı.

1935
Eylül Selim Galatasaray Lisesi'nde 12 yıl öğrenim görmesine rağmen olgunluk sınavına (*baccalauréat*) girmeden Devlet Güzel Sanatlar Akademisi giriş sınavını kazandı.

Burada önce Feyhaman Duran, Nazmi Ziya ve Zeki Kocamemi'nin, ardından Léopold Lévy'nin öğrencisi oldu. Selim'in küçük kardeşi Feyzaver de Akademi'nin Şark Sanatları Tezyinat Bölümü'ne devam ediyordu. Selim geleneksel sanatlara da merak sarmıştı. Akademi'deki eğitimi sırasında Şark Sanatları Tezyinat Bölümü şefi, Tuğrakeş lakaplı İsmail Hakkı Altunbezer'den hat, aynı bölümde çalışan Necmeddin Okyay'dan ebru ve cilt yapımı, Kâmil Akdik'ten hat, Fevzi Hoca'dan Türk motifleri konularında özel dersler aldı.

1937
Eylül Yunanistan, Romanya, İtalya, İngiltere, Polonya, Almanya ve Fransa'yı kapsayan Avrupa gezisine çıkarak önemli müzeleri ziyaret etti. O sıralarda Paris'te açılan "Exposition Internationale des Arts et Techniques dans la Vie Moderne" (25 Mayıs- 25 Kasım) sergisini gezdi.

Selim Turan'ın Galatasaray Lisesi'ndeki öğrencilik yılları.
Selim Turan's student years at Galatasaray Lycée.

1915
27 May Mehmet Selim Turan was born at the mansion of Hasan Fehmi Paşa in Cağaloğlu. His father Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan (1864-1940) was of Azeri-Caucasian descent, and his mother Edhiye Hanım (1890-1947) was the daughter of Şemsettin Bey, a Circassian cavalry officer. He had two sisters named Saide Sandur (1914-1994) and Feyzaver Alpsar (1920).

1923
November Selim Turan began his education at Zükur Primary School in Beyazıt. His art teacher was Malik Aksel. He transferred to Galatasaray Lycée in the 3rd grade of primary school, in 1925. One of his classmates was Cihat Burak.

1933
8 October The d Group's first exhibition opened at Mimoza Hat Shop in Beyoğlu with the participation of Abidin Dino, Zeki Faik İzer, Cemal Tollu, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Nurullah Berk and Zühtü Müridoğlu.

1935
September Despite having been educated at Galatasaray for 12 years, Selim did not sit the baccalaureate exams, instead he passed the entrance exam to the State Academy of Fine Arts. Here his first teachers were Feyhaman Duran, Nazmi Ziya and Zeki Kocamemi and later he became Léopold Lévy's student. Selim's younger sister Feyzaver also attended the Academy's Department of Oriental Decorative Arts. Selim too became interested in traditional art. While studying at the Academy, he took private lessons in calligraphy from the head of the Department of Oriental Decorative Art, İsmail Hakkı Altunbezer -known by the nickname Tuğrakeş- in marbling and bookbinding from Necmeddin Okyay from the same department, calligraphy from Kâmil Akdik, and on Turkish motifs from Fevzi Hoca.

1937
September Selim visited important museums on his tour of Europe that included Greece, Rumania, Italy, England, Poland, Germany and France. He also visited the 'Exposition Internationale des

Necmeddin Okyay, Fevzi Hoca, İsmail Hakkı Altunbezer, Selim Turan, Kamil Akdik. Büyük Çankaya, 1936. Fotoğraf: Selim Turan.
Necmeddin Okyay, Fevzi Hoca, İsmail Hakkı Altunbezer, Selim Turan, Kamil Akdik. Büyük Çankaya, 1936. Photo: Selim Turan.

1938
Selim Turan, Akademi'nin resim bölümünden mezun oldu.

1939
Üsküdar Sultantepe Ortaokulu, Kadıköy Sanat Enstitüsü, Moda Kız Sanat Okulu gibi okullarda resim öğretmeni olarak görev yaptı. Babasının vefatı üzerine (1940) maddi durumunu düzeltmek için birçok işte çalışmak zorunda kaldı.

1941
Mart Cumhuriyet Halk Partisi'nin düzenlediği Yurt Gezileri kapsamında Muğla'ya gönderildi. Datça, Marmaris, Bodrum, Köyceğiz ve Fethiye'de üç ay kalarak resimler yaptı. O sıralarda Bodrum'da yaşayan Halikarnas Balıkçısı Cevat Şakir'le tanışıp dostluk kurdu. İstanbul'a 20 tabloyla döndü.

10 Mayıs Ressamlar Nuri İyem, Haşmet Akal, Agop Arad, Avni Arbaş, Turgut Atalay, Abidin Dino, Fethi Karakaş, Kemal Sönmezler, Selim Turan, Mümtaz Yener, grafik sanatçısı Yusuf Karaçay, heykeltıraş Faruk Morel ve fotoğraf sanatçısı İlhan Arakon, Beyoğlu Matbuat Müdürlüğü Lokali'nde "Liman" başlıklı grup sergisi açtılar. Daha sonra Yeniler Grubu adını alacak olan bu topluluk, Modern Türk Resmi içinde yeni bir gerçekçilik arayışını savunarak farklı bir yorum geliştirmeyi başarmıştı. Ancak Selim Turan 1941 sonrasında gruptan ayrıldı.

1942
Ankara Sergievi'ndeki Yurt Gezileri sergisinde, on yıl boyunca açılan bu toplu sergilerin tamamını kapsayan birincilik ödülünü kazandı.

1944
Selim Turan, seramik sanatçısı Fatma Şahika Arutay ile evlendi. Köklü bir aileden gelen Şahika Hanım, 1917'de Kastamonu'da doğdu. Babası Çerkes Şeyhizade Mehmed Bahaddin Bey (1873-1952), annesi Hatice Behire Hanım'dır (ö. 1961). Hamburg Akademisi'nde seramik ve heykel öğrenimi gördükten sonra İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nden 1942'de mezun oldu. Genç çiftin ilk evi Bakırköy'deydi.

Selim Turan, Necmeddin Okyay, İsmail Hakkı Altunbezer. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Desen Atölyesi'nde, 1936-1937.
Selim Turan, Necmeddin Okyay, İsmail Hakkı Altunbezer at the Design Studio of the State Academy of Fine Arts, 1936-37.

Arts et Techniques dans la Vie Moderne' held at that time (25 May-25 November).

1938
Selim Turan graduated from the Academy's painting department.

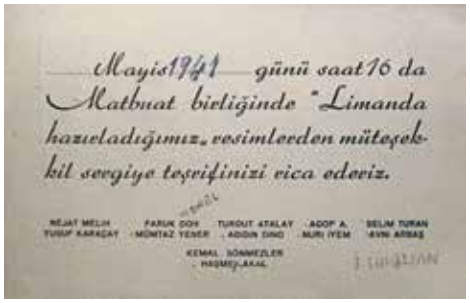
1939
Selim worked as an art teacher at various schools including Üsküdar Sultantepe Middle School, Kadıköy Art Institute and Moda Art School for Girls. When his father died (1940) he had to work at several jobs to secure his financial situation.

1941
March In connection with the Nationwide Tours Project instituted by the Republican People's Party he was sent to the Province of Muğla. He spent three months painting in Datça, Marmaris, Bodrum, Köyceğiz and Fethiye. While he was there he met Cevat Şakir, known as the Fisherman of Halicarnassus, with whom he became firm friends. He returned to Istanbul with twenty paintings.

10 May The exhibition named 'Liman' (Seaport) was opened by the artists Nuri İyem, Haşmet Akal, Agop Arad, Avni Arbaş, Turgut Atalay, Abidin Dino, Fethi Karakaş, Kemal Sönmezler, Selim Turan, Mümtaz Yener, grahic artist Yusuf Karaçay, sculptor Faruk Morel and photographer İlhan Arakon at Beyoğlu Press Directorate's Club. Later adopting the name *Yeniler Grubu*, these artists advocated a quest for a new realism thereby developing a distinctive interpretation within Modern Turkish Painting. Selim Turan, however left the group after 1941.

1942
The group exhibitions of the Nationwide Tours Project continued for ten years at Ankara Exhibition Hall and Selim won the overall first prize.

1944
Selim Turan married ceramic artist Fatma Şahika Arutay. Şahika Hanım was born into a well-established family in Kastamonu in 1917. Her father was Circassian Şeyhizade Mehmed Bahaddin Bey (1873-1952), her mother Hatice

Yeniler Grubu'nun ilk sergi davetiyesi (Mümtaz Yener Arşivi).
Invitation for the first exhibition of the Yeniler Grubu (Mümtaz Yener Archives).

1945
II. Dünya Savaşı'nın ağırlığının duyulduğu bu yıllarda genç sanatçı çift, Ahmet Hamdi Tanpınar, Hilmi Ziya Ülken, M. Çetin Tunç, Arif Dino, Nurullah Ataç, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Orhan Veli Kanık, Asaf Halet Çelebi, Ahmet Muhip Dıranas'la yakın dostluk kurdu.

1946
Kasım-Aralık UNESCO'nun kuruluşu nedeniyle Paris Musée d'Art Moderne'de açılan "Exposition Inter-nationale d'Art Moderne" sergisinin Türkiye bölümünde Selim Turan'ın *Portre* ve *Balıklar* isimli tuvalleri sergilendi.

1947
31 Mart Fransa Hükümeti'nin verdiği öğrenci bursuyla Paris'e gitti. Galatasaray'da felsefe hocası olan Camille Bergeau, daha sonra Fransa Kültür Ataşesi olarak çalışmaya başladığında hocası Lévy'nin desteğiyle Paris'e yollanacak ilk genç ressam olarak Selim Turan'ı seçmişti. Ancak hakkında yapılan asılsız ihbarlar nedeniyle pasaportunu uzun bir mücadele sonunda alabildi.

Selim ve Şahika Turan, Schola Cantorum pansiyonuna (269, Rue de Saint-Jacques) yerleşerek 1956'ya dek çalışmalarını buradaki tek odalı çatı katı atölyesinde sürdürdüler. Paris'teki Türk diasporasının bir tür toplanma yeri olan bu pansiyonda Abidin-Güzin Dino, Avni-Henriette Arbaş, Sabahattin Eyüboğlu-Magdi Rufer çiftlerinin yanı sıra, Mübin Orhon, Osman Necmi Gürman, Cihat Irgat, Pertev Boratav başta olmak üzere birçok sanatçı, yazar, öğrenci de kalıyordu.

1948
29 Ağustos Mübin Orhon ile Selim Turan Schola Cantorum pansiyonunda tanıştı. O sıralarda iktisat doktorası yapmak üzere Paris'te bulunan Mübin, Selim'in yönlendirmesiyle resim yapmaya başlayacaktı. Birçok kez aynı atölyeyi, evi paylaşan iki arkadaşın dostlukları Mübin'in vefatına dek (1981) sürdü.

Ekim Selim Turan'ın soyut resimleri, ressam ve şair Camille Bryen ve Georges Mathieu'nün Galerie des Deux-Iles'de (1, quai aux Fleurs, Paris) düzenlediği "La Rose des

Behire Hanım (d. 1961). After having studied ceramics and sculpture at Hamburg Academy she graduated from Istanbul State Academy of Fine Arts in 1942. The young couple's first home was in Bakırköy.

1945
During these years when the aftermath of World War II still was felt, the young artist couple formed close friendships with Ahmet Hamdi Tanpınar, Hilmi Ziya Ülken, M. Çetin Tunç, Arif Dino, Nurullah Ataç, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Orhan Veli Kanık, Asaf Halet Çelebi and Ahmet Muhip Dıranas.

1946
November-December At the 'Exposition Internationale d'Art Moderne' held at Paris' Musée d'Art Moderne on the occasion of the founding of UNESCO, Selim Turan's paintings *Portrait* and *Fishes* were displayed at the Turkish Pavilion.

1947
31 March Selim went to Paris on a scholarship awarded by the French Government. When the philosophy teacher at Galatasaray Lycée Camille Bergeau later became the French Cultural Attaché he chose -with the support of Léopold Lévy- Selim Turan as the first young painter to send to Paris. But because of some unfounded slurs Selim only got his passport after a long struggle.

Selim and Şahika Turan settled at the Schola Cantorum boarding house (269, Rue de Saint-Jacques) where they continued to work in a one-room attic studio until 1956. The boarding house became a kind of meeting place for the Turkish diaspora in Paris, where many, mainly artists, writers and students including couples such as Abidin-Güzin Dino, Avni-Henriette Arbaş, Sabahattin Eyüboğlu-Magdi Rufer as well as Mübin Orhon, Osman Necmi Gürman, Cihat Irgat and Pertev Boratav stayed.

1948
29 August Mübin Orhon and Selim Turan met at the Schola Cantorum boarding house. Mübin had come to Paris for his doctorate in economics and encouraged by Selim he began painting.

Schola Cantorum pansiyonu bahçesinde Türk ve Fransız aydınlar, 1948-1950 (Osman Necmi Gürmen Arşivi).
Turkish and French intellectuals in the garden of Schola Cantorum, 1948-1950 (Osman Necmi Gürmen Archives).

Vents" grup sergisinde ilk kez sergilendi. Bu sergiye nonfigüratif resimleriyle Bandeira, Christine Boumeester, Willam Gear, Marcelle Loubchansky, Evelyne Marc, Russel, Grete Sauer, Nicolas Schöffer, Selim ve Wykeham katılmıştı. Taşizm akımının kurucusu ressam Mathieu daha sonra bu serginin hazırlanışı hakkında şu satırları kaleme aldı:

> Henry Moore'u ziyaret etmek için Londra'ya, ardından Barbara Hepworth'u ziyaret etmek için de dünyanın bir ucu kadar uzak olan St Yves'e gitmiştim. Bu sırada yeni açılacak olan Galerie des Deux-Isles'de bir grup sergisi açmaya çalışıyordum. Sanatçı arkadaşlarımızla beraber gerçekten uluslararası önemli ressamları müjdeleyen bir sergi organize etmeye karar vermiştik: bir Amerikalı, bir Avusturyalı, bir Alman, bir Türk, bir İrlandalı ve Java'da doğmuş olan bir Hollandalı ressamın katılımıyla.[1]

Kasım Şair Can Yücel, Londra'dan Paris'e gelerek, Şahika ve Selim Turan'ın Schola Cantorum'daki odasında kaldı:

> 1948'lerde
> Resmi çok sevmiştim
> Natürmort olacaktım
> nerdeyse
> Londra'dan geldiğimde Paris'e
> Turner'ler, Sisley'lerle
> Scola Kantorum'da bir gece...
> Selim'i, Şahika'yı tanıdım
> Oh dedim o küçük odada
> Yağlıboya kokusunu çektim
> burnuma...
> Selim bütün işler bittikten
> Sonra
> Galerileri gezerdik bütün gün
> Beni de takdim ederdi ressam
> Soulages'a...
> Resmi yaşıyorduk birlikte
> Beni bütün bunalımlarımla
> Birlikte
> Şahika'yla ve odada tekrar
> Selim'in yamacına kıvrılır
> yatardım...[2]

Selim, bursunun kesilmesinden sonra Louvre Müzesi Koleksiyonu'ndaki minyatür, hat eserlerinin bakımını, gerekli onarımlarını yaptı, ayrıca farklı özgün baskı atölyelerinde çalıştı ve tüm zorluklara rağmen hayatını sanatçı olarak kazanmayı başardı.

Often sharing the same studio and home their friendship lasted until Mübin's death (1981).

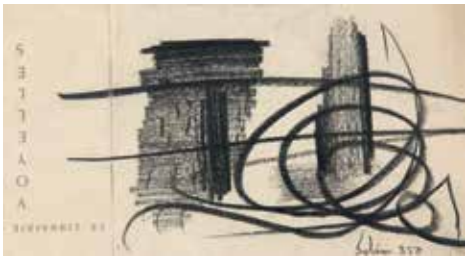
October Selim Turan's abstract paintings were shown for the first time at the 'La Rose des Vents' group exhibition held at the painter and poet Camille Bryen and Georges Mathieu's Galerie des Deux-Iles (1, Quai aux Fleurs, Paris). Bandeira, Christine Boumeester, Willam Gear, Marcelle Loubchansky, Evelyne Marc, Russel, Grete Sauer, Nicolas Schöffer and Wykeham also participated with their non-figurative paintings. Mathieu, painter and founder of the Tachisme movement, was later to write these lines on the preparations for the exhibition:

> I had gone to London to visit Henry Moore and after that travelled to the other end of the world to visit Barbara Hepworth in St. Yves. Meanwhile I was trying to organize a group exhibition at the Galerie des Deux-Isles, which was about to open. My artist friends and I had decided to hold an exhibition announcing the participation of genuinely international, important artists: an American, an Australian, a German, a Turk, an Irishman and a Dutch painter born in Java.[1]

November The poet Can Yücel travelled from London to Paris, and stayed with Şahika and Selim Turan in their room at Schola Cantorum:

> In 1948
> I loved paintings
> I was about to
> become a still life
> When I came from London to Paris
> I stayed at Scola Kantorum one night
> with the Turners and Sisleys...
> I met Selim and Şahika
> Aahh, I said in that little room
> I inhaled the smell of oil paint...
> Selim finished all the work
> Then
> We toured the galleries all day long
> He also introduced me to Soulages the painter...
> We lived paintings together
> Me with all my melancholy
> Together
> With Şahika and in the room
> I snuggled up to Selim again...[2]

After Selim's scholarship was cut he undertook the maintenance and necessary repairs of the Louvre Museum's miniature and calligraphy

Selim Turan sergisi davetiyesi, Galerie Voyelles, Paris.
Invitation for Selim Turan's exhibition at Galerie Voyelles, Paris.

1949
Yaklaşık bir yıl ünlü ressam Hans Hartung'un asistanlığını yaptı, tuvallerini hazırladı. Pierre Soulages, Serge Poliakoff, Atlan, Henri Goetz ve eşi Christine Boumeester gibi ressamlar, Madeleine Rousseau, Robert Vrinat başta olmak üzere birçok eleştirmen ve yazarla dostluk kurdu. Taci Karan (Guy Caran), Fahri Petek, Necmi Gürman da Selim ve Şahika Turan'ın yakın çevresindeydi.

1950
1 Mart Selim Turan'ın bir resmi, dönemin önemli sanat dergisi *La Revue Moderne*'e kapak oldu.

3-18 Mart İlk kişisel sergisini Galerie Breteau'da (70, Rue Bonaparte, Paris) açtı, 1949-1950'de yaptığı 25 soyut yağlıboyayı ve 1948'de gerçekleştirdiği 16 özgün baskıyı sergiledi. Serginin sunuş yazısını eleştirmen Robert Vrinat kaleme almıştı. Bu sergide yer alan soyut resimler, Hıristiyan ikonografisinin en önemli temalarından biri olan İsa'nın çarmıha gerilme sahnesini andıran leke ve kompozisyon olgularına dayanıyordu. Koyu tonların egemen olduğu bu çalışmalar, sanatçının "Siyah Dönem" diye tanımlanan, 1960 ortalarına dek sürdürdüğü kompozisyonlarının çıkış noktasıydı.

1951
Sanatçının altı soyut kompozisyonu dönemin en önemli jürili soyut sanat sergisi olan "6. Salon des Réalités Nouvelles"e kabul edildi ve 1977'ye kadar sergilendi.

1952
Güney Fransa'da, yaz aylarını beraber geçirdiği Amerikalı arkadaşı ressam Henri Goetz aracılığıyla Picasso ile tanıştı. Goetz, Selim'in Paris'te tutunabilmesi için yardımcı olduğu gibi, özel akademilerde eğitmen olarak çalışmasına da destek verdi.

1953-1955
Selim, Goetz'ün de çalıştığı özel sanat okulu Académie Ranson'da (Rue Joseph Bara) ders vererek hayatını sürdürdü.

1953'te Manolis Callyannis, Constant Nieuwenhuys, Carrey, Natalia Dumitresco,

Selim Turan'ın *La Revue Moderne*'e kapak olan deseni, 1950.
Cover of *La Revue Moderne* featuring a drawing by Selim Turan, 1950.

collection. He also worked in different print studios and despite many difficulties he contrived to earn his living as an artist.

1949
For about one year Selim worked as assistant to the famous painter Hans Hartung preparing his canvasses. He formed friendships with painters like Pierre Soulages, Serge Poliakoff, Atlan, Henri Goetz and his wife Christine Boumeester and many critics and authors like Madeleine Rousseau and Robert Vrinat. Taci Karan (Guy Caran), Fahri Petek and Necmi Gürman were also close acquaintances of Selim and Şahika Turan.

1950
1 March One of Selim Turan's paintings was used as cover image by the important art magazine *La Revue Moderne*.

3-18 March Selim's first solo exhibition opened in Galerie Breteau (70, Rue Bonaparte, Paris) showing 25 abstract pictures painted between 1949-1950 and 16 original prints done in 1948. The presentation text was written by Robert Vrinat, the art critic. The abstract pictures in this exhibition were based on composition features that were evocative of one of Christianity's most important iconographic themes, the crucifixion of Jesus. Dark tones were dominant and these works constituted the starting point of the artist's 'Black Period', which continued until the 1960s.

1951
Six of the artist's abstract compositions was shown at '6. Salon des Réalités Nouvelles', the period's most important art exhibition with a jury, and displayed until 1977.

1952
Selim was introduced to Picasso in the south of France where he spent the summer together with his American friend, the painter Henri Goetz. Goetz helped Selim to get a foothold in Paris and he also supported his becoming an instructor at private academies.

Selim ve Şahika Turan Paris'teki atölyelerinde. 1950'lerin sonu.
Selim and Şahika Turan at their studio in Paris. Late 1950s.

Roger Hilton, Serge Poliakoff, Alexandre Istrati, Stephen Gilbert, Greta Sauer, Jean Pons, Selim Turan ve François Willi Wendt'in litografilerinden oluşan özel baskı albümü eleştirmen Roger van Gindertael'ın metniyle Paris'te 50 adet basıldı. Baskıları litografi ustası Pons gerçekleştirmişti.

1955

Sanatçı o yılların en önemli yıllık soyut sanat sergisi "10. Salon des Réalités Nouvelles" kataloğunda "*sociétaire*" (üye) olarak tanımlanır. Bu, Selim'in edindiği öncelikli konumun ve çalışmalarıyla o dönem dikkatleri üzerine çektiğinin göstergesidir. Dönemin ünlü eleştirmeni Luce Hoctin, bu sergi hakkında kaleme aldığı yazıda Selim'in resimlerini şöyle değerlendiriyordu:

> Nihayet, haksız yere karanlıkta bırakılmasına rağmen, karmaşık arka planları ve tutkuya bulanmış yoğunluğuyla kendini dayatan Selim'in eşsiz resimleri, bu salonun en heyecan verici ve güzel eserlerinden...[3]

1956

30 Ekim-16 Kasım Selim Galerie Craven'de (5, Rue des Beaux-Arts, Paris) kişisel sergi açtı. *Dünya* gazetesi Paris muhabiri Ergun Göksan bu sergi hakkında şu satırları yazdı: "Selim Turan'ın Galerie Craven'da 22 tablodan müteşekkil sergisinin açılışında Abstrait ekolünün otoritesi olarak tanınan Poliakoff ve Soulages'dan başka Doucet gibi birçok tanınmış ressam ve sanatsever de bulunmuştur."

Sanatçı atölyesini 5, Avenue du Maine adresine taşıdı. "Salon de Comparaisons"a katıldı.

1958

Selim Galerie Craven'de (5, rue des Beaux-Arts) ikinci kişisel sergisini açtı. Dönemin önde gelen eleştirmenleri arasında yer alan Roger van Gindertael şöyle yazmıştı:

> Guvaşlarında ilk kompozisyonlarındaki dramatik iç kargaşasını hafifletmekle kalmıyor, tuvali yumuşatan renk yelpazesini daha da zenginleştiriyor. Uzun süredir savunduğu plastik kavramındaki siyah rengin trajikliği ve ışık-gölge dokunaklılığı birbirini

1953-1955

Selim earned his living by teaching at the private art school Académie Ranson (Rue Joseph Bara) where Goetz also was working.

In 1953, 50 copies of an album containing original lithographs by Manolis Callyannis, Constant Nieuwenhuys, Carrey, Natalia Dumitresco, Roger Hilton, Serge Poliakoff, Alexandre Istrati, Stephen Gilbert, Greta Sauer, Jean Pons, Selim Turan and François Willi Wendt were printed with a text by the critic Roger van Gindertael. The master lithographer was Pons.

1955

In the catalogue of the most important annual abstract art exhibition '10. Salon des Réalités Nouvelles' Selim is introduced as '*sociétaire*' (member). This shows that Selim had reached a privileged position at that time and that his work attracted notice. The well-known art critic of the time, Luce Hoctin, comments on Selim's picture in his exhibition as follows:

> Finally, despite unfairly having been left in the dark, Selim's unique paintings with their complex backgrounds and self-imposed intensity are some of this salon's most exciting and beautiful paintings...[3]

1956

30 October-16 November Selim held a solo exhibition in Galerie Craven (5, Rue des Beaux-arts, Paris). Ergun Göksan, the Paris correspondent for the *Dünya* newspaper, wrote: 'Selim Turan's exhibition at Galerie Craven consisted of 22 paintings and the opening was attended by many famous artists and art lovers including Doucet, Poliakoff and Soulages, who are known as authorities on 'art abstrait'. The artist moved his studio to 5, Avenue du Maine. He participated in the 'Salon de Comparaisons'.

1958

Selim held his second solo exhibition at Galerie Craven (5, rue des Beaux-Arts). One of the period's leading art critics Roger van Gindertael wrote:

> He does not only lighten the dramatic inner turmoil of the first gouache compositions, he also enriches the colour range that softens the

dengeliyor. Herhalde bu tür bir ifade tablolarını canlandıran büyük şiirsel hareketlerde odaklanıyor. Ama Selim uzun süredir tuvaldeki hareketliliği yatıştırıp canlılık hissini uyum içinde pekiştirmekten hoşlanıyor. Buna rağmen resim ne huzursuz oluyor ne de gücünü kaybediyor.[4]

Ünlü eleştirmen ve soyut sanat teorisyeni Michel Seuphor'un yayınladığı sözlük-kitap *Dictionnaire de la Peinture Abstrait*'de de Selim'in ismi Parisli öncü sanatçılar arasında değerlendirildi.

1960

Selim, Galerie Lucien Durand'da (19, rue Mazarine) soyut çalışmalarını kapsayan kişisel bir sergi açtı. Eleştirmen Claude Riviere'in yazısı şöyleydi:

Selim ilk bakışta bizi büyülüyor. Çerçeveler üstümüze geldikçe eser onlardan ayrılıyor. Yeni mistik bir gerçek keşfediyoruz. Yarım kalan tonlamaların arasında bir dinsel şölen yaratıyor. Birkaç isim belleğimizde uçuşuyor. Bu mantık içerisinde, hücreler, yarım çemberler ve ritimler Géricault'nun eserlerini hatırlatmakta. Tuvaldeki çizilmiş geniş biçimlerde perspektif sağlayan bir eksiklik var; bu da Delacroix'nın bazı yapıtlarını çağrıştırıyor. Birden Getsemani –Kudüs'teki Zeytin Dağı'nın bahçesi– oluşuyor önünde, figürlerle karşı karşıya değiliz. Sanatçının kalbinde şiddetle yankı yapan İsa'nın kalbinde oluşan iç duyguların ve yüce hislerin içindeyiz. Muhteşem bir sergi.[5]

Michel Courtois'nın yazısı:

Selim'in son dönem tuvallerinin değeri, bir sergide olabilecek tüm etkenlerden kaynaklanıyor: sergilediği eserlerde eşi olmayan bir istikrar ve derinlik, organik bir bütünlük sağlaması gibi. Doku çalışmalarındaki güven ve dinçlik hissi, renkleri değerlendirmesi, eserlerinin ritim ve iç kurgusunda yarattığı geniş açı ve nefes, kuvvetle boyanmış alanlar yaratması, Selim'in eserlerine emsalsiz, asil ve enerji dolu bir hava veriyor.[6]

Yazar ve ressam Fikret Ürgüp'ün yazısı:

Selim ise bir *vision*'u olan, onu yaşayan ve resim aracı ile onu anlatmaya çalışan sanatçı. Zorla araştırmıyor. Vision'u tam manasiyle kişisel değil, fakat özel yani "spécific" Selim'in resimleri. Eskiden olduğu gibi şimdi de vision'u başkalarına

Henri Goetz, Selim Turan ve Pablo Picasso Golf Juan'da.
Henri Goetz, Selim Turan and Pablo Picasso in Golf Juan.

canvas even further. The tragedy of the black of the plastic concept which he for a long time has been advocating is balanced with the poignancy of the light-shades. Probably this kind of expression focuses on the paintings' broad lyrical movements. Selim likes to calm the movement on the canvas and harmoniously consolidate the feeling of vitality. In spite of that, the paintings are neither restive nor do they lose any of their energy.[4]

In his *Dictionnaire de la Painture Abstrait* the famous critic and abstract art theoretician Michel Seuphor included Selim among Paris' avant-garde artists.

1960

Selim held a solo exhibition at Galerie Lucien Durand (19, rue Mazarine) showing his abstract works. The critic Claude Riviere's review is as follows:

From the first Selim beguiles us. As the frames bear down upon us, the paintings depart from them. We discover a new mystic reality. He creates a religious feast among the incomplete hues. A few names float around in our minds. The logic of the cells, half circles and rhythms are reminiscent of Géricault's work. There is an absence in the broad shapes drawn on the canvas that create the perspective; and this brings some of Delacroix's works to mind. Suddenly Gethsemane –the garden at the Mount of Olives in Jerusalem– appears before our eyes, we are not looking at any figures. We find ourselves in the deep emotions of Jesus echoing in the heart of the artist. A magnificent exhibition.[5]

Review by Michel Courtois:

The value of Selim's latest canvasses originates in all the factors of an exhibition: the works he exhibits has a unique stability and depth, like a verification of an organic unity. The feeling of trust and vigour in the fabric, the use of colours, the wide angle and breath shaped by the rhythm and internal narrative, the creation of strongly painted areas provide Selim's works with an unprecedented, noble and energetic ambience.[6]

Review by Fikret Ürgüp:

Selim is an artist with a vision, which he experiences and attempts to describe through his paintings.

Paris, 1958. Fotoğraf: Güneş Karabuda.
Paris, 1958. Photo: Güneş Karabuda.

anlatabilme veya hissettirme araçları olduğu için şekilden büsbütün kurtulmuş. On yıl öncekine nazaran renk kazanmış. Kendine özgü renkler. Her tabloya bir renk hâkim. Soluk pembeyle beyaz, soluk yeşille beyaz, tuğla rengiyle beyaz. İşte böyle hep beyaz karışıyor. Fildişi beyazı bir çeşit. Eski resimlerin hepsinde siyah ağır basardı. Şimdi siyahı göremiyorum.

Eski resimlerde toprağın altında tohumlarla beraber, yer altı tünellerde yarı canlılarla beraber yaşayan bir vision vardı. Şimdi gökyüzüne açılmış. Bütün tablolarla mistik bir gökyüzü hissolunuyor... Gökyüzü hissolunuyor dedim. Ümit değil, genişlemek, yayılmak, açılmak anlamında gökyüzü.

Tarihlerini tam bilmiyorum ama, İstanbul'da gördüğüm iki yıl önceki devresine ait birkaç guvaşla karşılaştırarak gene o devreden olduğunu kestirdiğim, soluk pembeyle soluk mavi ve beyazdan yapılmış resimlerde şekil yok, fakat inanılmaz kudrette bir yapı var. İmkânsızın yapısı gibi...

Selim'in nonfigüratiflerini anlatabilmek için herkes kendi ihtiyaçlarına uyan veya onları karşılayan, kendi kültür yükü ile ilgili semboller kullanabilir. Bu şekilde onların manasını kendisine tercüme etmiş olur. O zaman da yazdıkları o resimler değildir artık. Resim eleştirmecileri bu yüzden edebiyata sapıyorlar... Onları seyrederken beni ilk çarpan şey şekilden kurtulmuş olmaları. Yani "engagé"nin aksi manada "degagé" olmuşlar.[7]

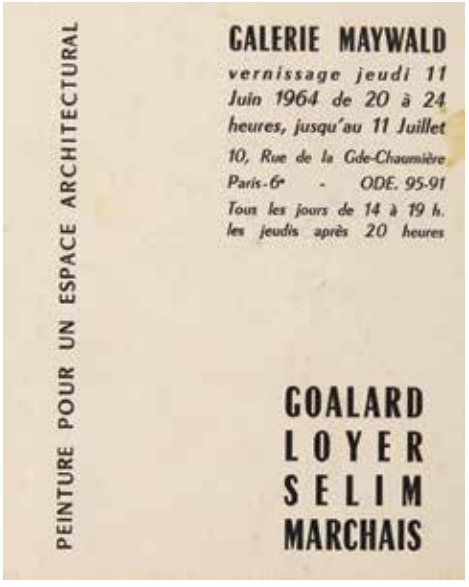
1963

Selim, yaz aylarında Amerikalı öğrenciler için Henri Goetz'ün kurduğu École d'Art de Fontainbleau'de resim ve sanat tarihi dersleri verdi.

26 Ağustos Selim Turan, Paris'teki Türkiye Büyükelçiliği'nde nüfus kayıtlarını güncellemediği için Türkiye vatandaşlığından çıkarıldı. O dönemler yürürlükte olan kanunlar, Türkiye dışında yaşayan vatandaşlarını her beş yılda bir yaşadıkları ülkedeki büyükelçiliklere giderek adres bilgilerini vermeye zorluyordu.

1963-1979

Selim, öğrencisi mühendis Yves Loyer, şair-ressam Albert Marchais ve Michèle Goalard'la birlikte Groupe des Ateliers de Synthèse pour l'organisation de l'espace'ı kurdu. Grup, okul,

Galerie Maywald'da açılan "Peinture pour un espace architectural" sergisi davetiyesi, 1964.
Invitation for the exhibition 'Peinture pour un espace architectural' at Galerie Maywald, 1964.

He feels no compunction to investigate. His vision is not personal in the strictest sense, but specific to his paintings. The vision that now and in the past was used as a vehicle to explain or to evoke feelings has altogether lost its form. Compared to ten years ago it has gained colour. His own colours. Each picture has one dominant colour. Pale pink and white, pale green and white, terracotta and white. In this way, white always intervenes. A kind of ebony white. In all his old pictures black was dominant. Now I see no black.

In his old pictures, there was this vision living together with the seeds below the earth and half living creatures in underground tunnels. Now it is open to the sky. All the paintings convey the feeling of a mystic sky. The sky, not as in hope but as in broadening, spreading, opening up...

I am not sure about the dates but when I compare them with a couple of gouaches I saw in Istanbul two years ago, which I guess belongs to this period, there is no pale pinks, pale blues or pictures with white shapes in those, but there is an unbelievably powerful structure. Like the structure of the impossible... To describe Selim's non-figurative work everyone can use whichever symbols they need or those that match their own cultural baggage. In this way, they can interpret the meanings for themselves. But then, whatever they write no longer corresponds to those paintings. That is why art critics resort to literature... As I look at them the first thing that strikes me is that they are free of form. In other words: instead of being 'engagé' they have become 'degagé'.[7]

1963

During the summer Selim taught painting and art history to American students at École d'Art de Fontainbleau, the art school founded by Henri Goetz.

26 August Selim Turan was stripped of his citizenship because he had failed to update his registration at the embassy in Paris. At that time the law obliged citizens living abroad to register their address at the embassy every five years.

1963-1979

Selim formed Groupe des Ateliers de Synthèse pour l'organisation de l'espace together with his student, the engineer Yves Loyer, poet and painter Albert Marchais and Michéle Goalard.

Demir Heykel, 1971, demir, beton, plastik, çelik. Lille, Fransa.
Iron Sculpture, 1971, iron, concrete, plastic, steel. Lille, Fransa.

üniversite gibi resmi binalara yerleştirilecek olan sanat eserlerinin tasarlanmasını ve uygulamasını üstlendi. O zamanlar Fransa'da geçerli olan imar yasaları gereği, yeni okul binalarının yapım bütçesinin yüzde biri binaların içine veya dışına yerleştirilecek sanatsal düzenlemelere ayrılıyordu. Selim, Jean Balladur'un mimarlığını yaptığı Arles, Bordeaux, Cean, Carmeau, Passac, La Teste-de-Buch, Cotepave, Dieppe, Lacepier, Teeltiére, Lille, Nîmes, Toulouse, Marsilya kentlerindeki lise ve üniversitelerde büyük boyutlu heykel, meydan düzenlemesi, duvar freski ve hareketli heykel (*mobile*) çalışmaları gerçekleştirdi. O yıllarda Paris'te öğrencilik yapan Ahmet Belli ona yardım ediyordu.

Balladur'un başyapıtı olarak kabul edilen *La Grande-Motte* projesinde de çalışan Selim Turan, bu çalışmalarından elde ettiği kazançla, kendisine 7, Impasse du Rouet adresinde bir atölye-ev satın alarak vefatına dek çalışmalarını burada sürdürdü.

1969

Ocak İstanbul'daki ilk kişisel sergisini, Dr. Robert Anhegger'in kurduğu İstanbul Alman Kültür Merkezi Galerisi'nde, kendisi gelmeden, soyut resimlerini yollayarak açtı. Sergisi nedeniyle *Sanat ve Toplum Üzerine* ismini taşıyan bir aforizma kitabı yayınladı.

1970

İstanbul'da Galeri 1'de, imgesel portrelerden oluşan kişisel bir sergi açtı. Bu sergi Selim'in hem soyut hem de figüratif kompozisyonları eşzamanlı ürettiğini gösteriyordu.

1975

Eylül Sanatçı, Paris'teki Musée de l'Homme'da gördüğü, Kolomb öncesi Peru'da yapılmış, dokunulduğunda dönen bir cadı ve melek heykelinden etkilenerek, hareketli heykeller yapmaya başladı.

Ekim Yakın arkadaşı Goetz'ün kurduğu Académie Goetz'te (14, rue des Lyonnais) atölye hocası olarak çalışmaya başladı.

25 Ekim Lille'deki Galerie Christine Leurant'da

Selim Turan'ın *Tez-Antitez-Sentez* heykelinden ayrıntı, Kuzey Fransa, La Teste-de-Buch.
Detail from the sculpture *Thesis-Antithesis-Synthesis* by Selim Turan, North of France, La Teste-de-Buch.

The group undertook design and execution of artworks for public buildings like schools and universities. The development plan law current in France at the time had a budget of one percent of the building cost earmarked for interior or exterior artistic works for the buildings. Selim produced large sized sculptures, town square arrangement designs, wall frescoes and mobiles for the high school and university buildings designed by the architect Jean Balladur in Arles, Bordeaux, Cean, Carmeau, Passac, La Teste-de-Buch, Cotepave, Dieppe, Lacepier, Teeltiére, Lille, Nîmes, Toulouse and Marseilles. He was assisted by Ahmet Belli who was a student in Paris at the time.

Selim Turan worked on the *La Grande-Motte* project considered Balladur's masterpiece and with his fee from this project he purchased a studio-house in 7, Impasse du Rouet where he continued to work until his death.

1969

January Selim was not present at his first solo exhibition in Istanbul but had his abstract pictures sent. It was held at the German Culture Centre Gallery that had been established by Dr. Robert Anhegger. On that occasion he published a book of aphorisms titled *Sanat ve Toplum Üzerine* ('On Art and Society').

1970

Selim held a solo show at Galeri 1 in Istanbul composed of fictitious portraits. This exhibition demonstrates that Selim produced abstract and figurative compositions simultaneously.

1975

September Inspired by a Peruvian pre-Columbus mobile witch and angel that moved at a touch, which he saw at Paris' Musée de l'Homme, the artist began to make mobile sculptures.

October Selim began to work as a studio tutor at his close friend Goetz's studio, Académie Goetz (14, rue des Lyonnais).

25 October A solo show was held at Galerie Christine Leurant in Lille and a retrospective

Centre Culturel de Prieuré de Vivoin'da 1975'te açılan Selim Turan retrospektif sergisinin kataloğu (Necmi Sönmez Arşivi).
Catalogue for Selim Turan's retrospective exhibition at Centre Culturel de Prieuré de Vivoin, 1975 (Necmi Sönmez Archives).

kişisel sergisi ve Vivion kentinde, Centre Culturel du Prieuré'de "Sanatta Kırk Yıl" başlığı altında retrospektif sergisi düzenlendi. Sergi nedeniyle yayınlanan broşürde yakın arkadaşı Albert Marchais'nin bir şiiri yer alıyordu:

"Selim
rastlantı geliyor sana
ama rastlantı sonucu değil
bunu sağlayan emeğin maden filizi
açıyor havadan taçyapraklarını[8]

1979

7 Kasım Sanatçı verdiği mücadele sonucunda Türkiye vatandaşlığını tekrar kazandı.

Aralık Katarakt ameliyatı oldu. 1947'deki ayrılışından tam 33 yıl sonra Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün daveti üzerine İstanbul'a geldi. Bu tarihten itibaren İstanbul ve Paris arasında dönüşümlü yaşamaya, üretmeye başladı.

1985

İstanbul'da Galeri Baraz'da, Ankara'da Galeri Nev'de açılan retrospektif sergiler, sanatçının çalışmalarını mevcut sanat ortamının gündemine taşıdı.

1987

Selim, Kaz Dağı yakınlarındaki Türkmen Tahtakuşlar Köyü ve Sarı Kız efsanesiyle tanıştı. Köy Enstitüsü çıkışlı Alibey Kudar'a ait kapsamlı Türkmen folkloru etnografik koleksiyonun müzeleştirilmesi için çalıştı. Bir Fransız kolek-siyonerde bulunan eski bir Türkmen çadırını satın alarak Kudar ailesine hediye etti. Resimlerini bağışladığı gibi, maddi yardımlarda da bulundu. Sarı Kız temalı figüratif resimlerini Edpa Sanat Galerisi'nde 1989'da açtığı kişisel sergisinde gösterdi.

1993

Sanatçının hareketli heykeli *Sarı Kız*, Ankara Kurtuluş Parkı'na yerleştirildi.

1994

13 Ekim Selim, Paris'teki atölye-evinde (7, impasse du Rouet) hayata gözlerini yumdu. 22 Ekim'de sanatçı için Chambre Funéraire

Selim Turan, Alesia'daki atölyesinde, 1970'ler.
Selim Turan at his studio in Alesia, 1970s.

exhibition entitled 'Forty Years in Art' was organized at the Centre Culturel du Prieuré. The brochure published in connection with the exhibition featured a poem by his close friend Albert Marchais.

'Selim
Coincidence finds you
But not by coincidence
Among the mineral ore your endeavours
Blossom with petals of air[8]

1979

7 November After a vigorous dispute, the artist regained his Turkish citizenship.

December Selim had a cataract operation. Thirty-three years after he left Turkey in 1947 he returned upon the invitation of President Fahri Korutürk. From this date on he began to live and work alternately in Istanbul and in Paris.

1985

A retrospective exhibition was held at Galeri Baraz in Istanbul and in Galeri Nev in Ankara, where the artist's work appeared on the agenda of the contemporary art scene.

1987

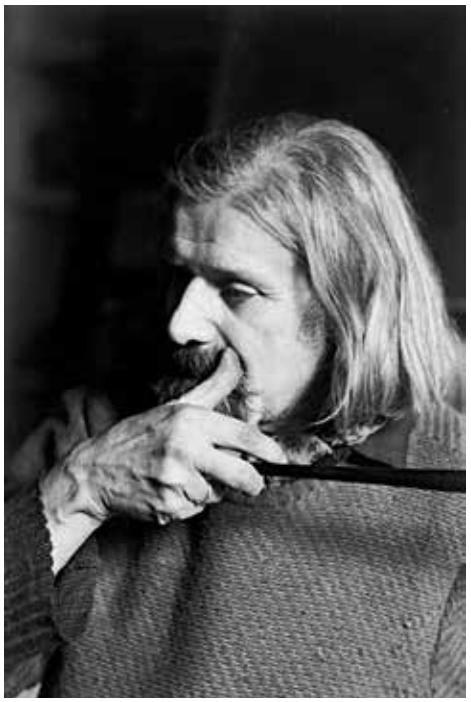
Selim learned about the *Sarı Kız* (The Blond Maiden) legend at the Turkmen Tahtakuşlar Village near Kaz Dağı in western Anatolia. He worked to turn the extensive folkloric-ethnographic collection belonging to Alibey Kudar into a museum. From a French collection, he bought an old Turkmen tent and presented it to the Kudar family. He donated paintings as well as making financial contributions. He exhibited his figurative *Sarı Kız* themed paintings at his solo show in Edpa Art Gallery in 1989.

1993

The artist's mobile *Sarı Kız* (The Blond Maiden) sculpture was placed in Ankara's Kurtuluş Park.

1994

13 October Selim passed away at his studio in Paris (7, impasse du Rouet). The art community turned out in great numbers at the secular

Paris, 1980'ler. Fotoğraf: Nicole Lala.
Paris, 1980s. Photo: Nicole Lala.

Batignolles salonlarında düzenlen "laik" veda törenine sanat çevrelerinden geniş katılım oldu. Daha sonra cenazesi Kültür Bakanlığı tarafından İstanbul'a getirildi. 27 Ekim'de İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nde yapılan veda töreninin ardından Karacaahmet Mezarlığı'ndaki aile kabristanına gömüldü.

2001
Kültür Bakanlığı, İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nde Selim Turan retrospektif sergisi düzenledi.

2003
Şahika Turan, 233 tablo ve 19 heykelden oluşan Selim Turan Koleksiyonu'nu İstanbul Üniversitesi'ne bağışladı. Üniversite, tarihi Rektörlük binasında bir müze açarak bu eserleri sergilemeye başladı.

2016
Selim Turan'ın sanat serüvenini anlatan kitap, 100. yaşı nedeniyle Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık tarafından yayınlandı.

1 George Mathieu, *Au-delà du Tachisme*, Paris 1963, s. 60 (çev. Necmi Sönmez).
2 Can Yücel, "Selim Bir İnsana, Selim Bir Ressama", *Cumhuriyet*, 27 Ekim 1994. Bu şiir sanatçının vefatı üzerine yazılmıştı.
3 Luce Hoctin, "Le Dixiéme Salon des Réalites Nouvelles", *Arts*, 27.7.1955 (çev. Korkut Emrah Erdur).
4 Roger van Gindertael, "Selim", *Les Beaux-Arts*, 20.6.1958 (çev. Korkut Emrah Erdur).
5 Claude Riviere, "Selim," 25.10.1960, *Combat* (çev. Korkut Emrah Erdur).
6 M.C., "Selim", 1960, *Les Arts* (çev. Korkut Emrah Erdur).
7 Fikret Ürgüp, "Selim Turan'ın Resimleri", *Yeditepe* 26 (Haziran 1960): 5.
8 Albert Marchais, "Selim", *Selim 40 ans de peinture*, Centre Culturel du Prieuré, Vivoin, 1975 (sergi broşürü).

farewell ceremony held at the Chambre Funéraire Batignolles for the artist on 22 October. Later his body was brought to Istanbul by the Ministry of Culture. After a farewell ceremony held at Atatürk Cultural Centre in Istanbul on 27 October his body was taken to the family burial site in Karacaahmet Cemetery.

2001
The Ministry of Culture held a Selim Turan retrospective exhibition at Atatürk Cultural Centre in Istanbul.

2003
Şahika Turan donated Selim Turan's collection of 233 paintings and 19 sculptures to Istanbul University. The university established a museum at the historical rectorate building and began to exhibit the works.

2016
A book relating the story of Selim Turan's art adventure was published by Yapı Kredi publishing house on his 100th anniversary.

1 George Mathieu, *Au-delà du Tachisme*, Paris 1963, p. 60 (transl. Necmi Sönmez).
2 Can Yücel, "Selim Bir İnsana, Selim Bir Ressama", *Cumhuriyet*, 27.10.1994. This poem was written upon the death of the artist.
3 Luce Hoctin, "Le Dixiéme Salon des Réalites Nouvelles", *Arts*, 27.7.1955 (transl. Korkut Emrah Erdur).
4 Roger van Gindertael, 'Selim,' *Les Beaux-Arts*, 20.6.1958 (transl. Korkut Emrah Erdur).
5 Claude Riviere, 'Selim,' 25.10.1960, *Combat* (transl. Korkut Emrah Erdur).
6 M.C., 'Selim,' 1960, *Les Arts* (transl. Korkut Emrah Erdur).
7 Fikret Ürgüp, 'Selim Turan'ın Resimleri,' *Yeditepe* 26 (June 1960): 5.
8 Albert Marchais, 'Selim,' *Selim 40 ans de peinture*, Centre Culturel du Prieuré, Vivoin, 1975 (exhibition brochure).

